

Dags att bredda Sveriges liberala parti

Rapport från Folkpartiet liberalernas
valanalysgrupp

Förord

Folkpartiet liberalernas valresultat i riksdagsvalet 2014 är det näst svagaste i partiets historia. Endast 5,4 procent valde att lägga sin röst på Folkpartiet – en minskning med drygt 1,6 procentenheter jämfört med valet 2010. Folkpartiet var det parti som relativt sett minskade mest av alla partier mellan valen 2010 och 2014. Valresultatet är en stor besvikelse. Slutsatsen är att detta måste leda fram till ett förnyelsearbete.

Valanalysgruppen tillsattes av partistyrelsen i slutet av september. Till hjälp i vårt arbete har vi haft ett omfattande underlag, både interna dokument och faktasammanställningar samt också de officiella valresultaten och annan valstatistik från Valmyndigheten, SVT:s valundersökning (Valu) samt undersökningar från bland annat Demoskop och Sifo.

Som ett led i vårt arbete inbjöd vi både allmänheten och Folkpartiets medlemmar att lämna synpunkter till oss genom en webbenkät. Vi har även intervjuat ett antal personer med central position på nationell och regional nivå i Folkpartiet. För att bredda perspektivet har vi dessutom inbjudit personer som inte varit aktiva i Folkpartiet inför årets val att ge sin syn på Folkpartiets framtid. Många personer, både gräsrotter och aktiva politiker, har också skickat brev till valanalysgruppen med sina personliga synpunkter.

Vår uppgift har varit att analysera Folkpartiets valresultat, dra slutsatser av det och formulera rekommendationer om hur Folkpartiet ska arbeta långsiktigt så att Sveriges liberala parti gör ett starkare valresultat i 2018 års val. Vi har arbetat utifrån premissen att alla frågor får ställas och att vi måste våga möta den bistra verkligheten för att komma till botten med orsakerna till valresultatet.

Vi har som parti tidigare visat att vi kan vända svaga valresultat till valframgångar. Valet 1985 och 2002 är två bra exempel på detta. För att Folkpartiet liberalerna ska kunna växa och bli ett starkare parti krävs en förnyelse, såväl när det gäller politiken, kommunikation som arbetsformer. Genom att göra Folkpartiet liberalerna bredare och mer relevanta i politikens förstarangsfrågor, så att Folkpartiet uppfattas svara på de frågor människor ställer om ekonomin, jobben och välfärden, finns förutsättningarna för ett starkare liberalt parti. För att vi ska lyckas med detta kommer det att kräva att hela partiet sluter upp bakom ett förnyelsearbete och att det finns en vilja till förändring, på alla nivåer i Folkpartiet.

Det är en enig valanalysgrupp som står bakom denna rapport. Gruppen har, utöver undertecknad, bestått av Gulan Avci, Linda Nordlund, Carina Sándor, Lars Tysklind och Ingeborg Wiksten. Martin Andreasson har varit sekreterare i gruppen. Jag vill rikta ett stort tack till er alla för er tid och ert arbete.

Till alla som bidragit med sina synpunkter – via enkätsvar, brev eller personliga kontakter – vill jag rikta ett djupt känt tack.

Det är dags för Folkpartiet att bli ett bredare parti som är relevant för fler människor. Jag hoppas att denna rapport kan fungera som en start för en förnyelse av Sveriges liberala parti.

Mats Persson
Ordförande i valanalysgruppen

Rekommendationer

Folkpartiet behöver finnas där politikens huvudfrågor diskuteras.

För att Folkpartiet ska komma tillbaka som ett starkare parti behöver vi komma tillbaka i politikens förstarangsfrågor.

Skolfrågan är en sådan huvudfråga, där Folkpartiet har ett starkt förtroendekapital som ska tillvaratas. Men Folkpartiet har alltför liten synlighet på de två områden som är absolut viktigast i väljarnas ögon: ekonomi och jobb samt välfärdsfrågor. I dessa frågor, som den breda gruppen väljare prioriterar högst, är vi inte tillräckligt relevanta. Därför såg dessa väljare inte heller tillräckligt många anledningar att välja Folkpartiet i årets val.

Ett liberalt parti som tror på en marknadsekonomi med socialt ansvar måste ha en stark självständig närvaro i debatten om landets ekonomiska politik. En strategisk huvuduppgift för partiet under kommande år är därför att stärka kapaciteten att utveckla en självständig ekonomisk analys. Grundläggande för varje diskussion om ambitionerna på den sociala välfärdens områden är också att det finns resurser att fördela.

Folkpartiet har redan en rad goda förslag till reformer på dessa områden. Det är inte idéer i enskilda sakfrågor som partiet lider brist på. Vad vi i stället behöver lägga större kraft på är att formulera den långsiktiga analys som uttrycker den liberala helhetssynen, vår vision för Sverige, och som i sin tur kan ligga till grund för kommande förslag.

Som en av flera åtgärder föreslår vi att Folkpartiet tar fram idéprogram för politikens huvudområden, såsom ekonomi och sysselsättning samt välfärdspolitik. Inom ramen för detta är det också av särskild vikt att ge liberala svar på de frågor som människor ställer kring integration och migration. För Folkpartiet, som liberalt feministiskt parti, är det också angeläget att jämställdhetsperspektivet ska vara tydligt integrerat i dessa program. Dessa idéprogram ska fungera som fördjupningar till partiprogrammet, men till skillnad från sakpolitiska program ska de inte fokusera på enskilda förändringsförslag utan i stället ge en långsiktig helhetsanalys.

Folkpartiet ska se hela landet och synas i hela landet.

För att Folkpartiet ska kunna återhämta stöd i breda väljargrupper behöver vi vara relevanta för människor i hela landet. Att riksdagsgruppen nu är koncentrerad till landets södra delar får inte leda till att vi enbart kommunicerar med väljare i dessa regioner. Vi har exempelvis en stor potential att åter växa oss starkare i landets medelstora kommuner, från norr till söder. Särskilt viktigt är att beakta Norrlandsperspektivet när nu riksdagsgruppen 2014–2018 saknar ledamöter från denna landsdel.

En strategi för att involvera hela landet behöver finnas i partiets agerande, såväl politiskt som organisatoriskt. Det gäller riksdagsgruppens och partistyrelsens arbetssätt, men det gäller också insatser för att stötta partiets synlighet i regionala medier. Partiet behöver också ha en särskild planering för att fånga upp talanger och utbilda nya kandidater även i de valkretsar där partiet saknar riksdagsledamot.

Folkpartiet behöver en långsiktig kommunikationsstrategi.

I vår analys pekar vi på vikten av att sätta in sakfrågor i en sammanhängande berättelse som visar hur enskildheterna hänger ihop med varandra och med våra grundläggande liberala värderingar. Folkpartiet behöver bli bättre på att förklara politiken på olika sakområden i relation till ett gemensamt grundbudskap.

Det behövs därför en långsiktig kommunikationsstrategi för att stärka helhetsbilden av den liberala politiken över olika sakområden. En sådan kommunikationsstrategi behöver också inkludera en tydlig analys av målgrupper, tilltal och val av budbärare.

Behovet av detta är ännu mer angeläget med tanke på att de snabba omvälvningarna i människors mediekonsumtion gör att Sverige är på väg mot ett allt mer föränderligt och segmenterat informationslandskap. Partiets närvaro i sociala medier ska därför vara en naturlig del av en övergripande kommunikationsstrategi.

Gör Folkpartiet öppnare och stärk strukturerna för jämställdhet och förnyring.

Ett parti som prioriterar jämställdhetsfrågorna måste även granska sig självt. Det återstår viktiga utmaningar i partiets interna jämställdhetsarbete. En skärpning av riktlinjerna om jämn könsfördelning på olika uppdrag behöver göras, och det behöver övervägas om vissa delar av dessa rekommendationer ska tas in i partistadgarna. I arbetet för att stärka den interna jämställdheten är också samverkan med Liberala kvinnor av strategisk vikt.

Nomineringsprocesserna till riksdagen behöver förnyas för att ge bättre förutsättningar för jämn könsfördelning och allsidig representation. Vi föreslår att stadgarna ändras så att länsförbundens nomineringar i normalfallet ska ske under samma tidsperiod i hela landet. På så vis förbättras möjligheten att i god tid föra en diskussion i hela partiet om principerna för nomineringsarbetet och vilka kompetenser som behöver finnas representerade i riksdagsgruppen som helhet.

Efter en tillbakagång i ett val är det extra viktigt att öppna Folkpartiet för fler kompetenser och nya förmågor som vill bidra till liberalt samhällsarbete. Vi behöver bli fler, och partiet behöver öppna sig för nya kompetenser. Valberedningar på regional och lokal nivå bör överväga att tillämpa en frivillig rotationsprincip, till exempel att en person normalt inte bör ha ett och samma nämnd- eller styrelseuppdrag i kommuner och landsting längre tid än ett visst antal mandatperioder och att undantag från detta ska kunna motiveras särskilt.

När partiet rekryterar förmågor till de ledande positionerna är det viktigt att inte bara vända sig inåt, utan också se till de personer med liberal åskådning som verkar på andra samhällsarenor. En ökad rekrytering av personer från andra delar av samhällslivet, till exempel akademien, näringslivet och ideella organisationer, skulle också bidra till att bredda perspektiven och vitalisera partiets idéarbete. Detta bör övervägas särskilt av partiets valberedning vid nomineringarna till partistyreelse.

Samarbetet med Liberala Ungdomsförbundet (LUF) och Liberala studenter (LS) fungerar väl men behöver fördjupas ytterligare, exempelvis genom att permanenta kampanjkonceptet ”Unga Folkpartiet”. En angelägen uppgift är att förbättra rekryteringen av unga liberaler till partiarbetet. Partiet bör därför prioritera att inkludera yngre förmågor i kandidatprogram och andra utbildningssatsningar. Av särskild betydelse är att involvera LUF bättre i nomineringsprocesserna. Sedan tidigare finns en rekommendation från partistyrelsen om att LUF ska ingå i valberedningar och nomineringskommittéer på alla nivåer, och det är viktigt att detta också förverkligas.

Övergripande slutsatser

Valresultatet 2014 har försatt den organiserade svenska liberalismen i ett utsatt läge. Folkpartiet liberalernas väljarstöd är det näst lägsta genom tiderna i ett riksdagsval. Alliansen förlorade regeringsmakten och Folkpartiet är nu det näst minsta av sex oppositionspartier.

Varje diskussion om Folkpartiets framtidsvägar måste därför ta sin utgångspunkt i att partiets läge är allvarligt. Vi har gjort ett mycket dåligt valresultat, och nedgången i väljarstöd har fått genomslag i alla tre valen liksom tidigare i valet till Europaparlamentet. Det finns vissa ljuspunkter i de kommuner där Folkpartiet gått framåt, vilket ger en fingervisning om att det även när valvinden på riksnivå blåser åt fel håll finns goda möjligheter att göra bra lokala valresultat som bygger på ett långsiktigt förtroendeskapande arbete där man svarar på de lokala frågor människor ställer.

Det paradoxala är att Folkpartiet genomförde en valkampanj som i allt väsentligt av medlemmarna har uppfattats ha fungerat väl och där stämningen bland de partiaktiva var mycket god, och att många av våra mest prioriterade sakfrågor också fick betydande uppmärksamhet i valrörelsen i stort. Ändå blev valresultatet en stark och för de flesta oväntad besvikelse.

I ett sådant läge är det frestande att söka förklaringarna i omgivningen. En viktig omvärldsfaktor är att det kostar på att styra landet. Sedan enkammarssystemet infördes 1970 har samtliga val, förutom valet 2002, inneburit att det eller de regeringsbärande partierna har backat i antal mandat. Naturligtvis finns det också många andra omvärldsfaktorer som spelade en viktig roll för Folkpartiets valresultat: andra partiers agerande, enskilda händelser i valrörelsen och mediernas sätt att bevaka valrörelsen och enskilda politiker. Men även om omvärldsfaktorerna ska erkännas vore det ingen konstruktiv strategi att enbart förklara ett dåligt valresultat med att peka på andra.

Vi behöver nu också självkritiskt dra slutsatser om Folkpartiets eget agerande. Alla politiska partier hade att förhålla sig till samma händelser i omgivningen, granskades av samma massmedier och hade samma möjligheter till väljardialog i sociala medier. Därvidlag skilde sig inte Folkpartiets förutsättningar från övriga partiers. När Folkpartiet ändå gjorde ett dåligt valresultat måste vi därför också söka förklaringar hos partiet självt och dess agerande. Det är vi skyldiga de liberala idéer som Folkpartiet har bildats för att verka för i svensk politik.

Vår viktigaste slutsats är därför att Folkpartiets dåliga valresultat måste leda fram till ett förnyelsearbete. Det duger inte att Sveriges liberala parti bara gjort sig tillräckligt relevant för drygt 5 procent av väljarkåren. Det duger inte att den organiserade liberalismen i skogslänen helt saknar företrädare i riksdagen. Och det duger inte heller att det parti som i över hundra år gått i spetsen för jämställdhetsreformer och liberal feminism har en så skev könsfördelning i riksdagsgruppen.

Även om vi koncentrerar oss på själva valkampanjen menar vi att det svaga resultatet beror på Folkpartiets långsiktiga position i svensk politik, och inte på vad som skedde sista veckorna. Därför fokuserar denna rapport på hur vi ska kunna bygga Folkpartiets starkare för att kunna göra ett bra resultat 2018.

Vi konstaterar att Folkpartiet kommer att behöva söka sin framtidsväg i ett stökigt och föränderligt politiskt landskap. Den tid är för alltid förbi då det svenska partiväsendet bestod av fem partier. Sedan Miljöpartiets intåg i riksdagen 1988 har antalet etablerade rikspartier ökat successivt, och sedan 2010 har hela nio partier representation i riksdagen eller Europaparlamentet.

Riksdagsvalet 2014 blev en succé för ytterkanterna i svensk politik. Alla de fyra regeringsbärande partierna i Alliansen backade (vilket för övrigt är första gången sedan demokratins införande som alla borgerliga partier tappar väljare i ett och samma riksdagsval), och även om Socialdemokraterna ökade marginellt gjorde partiet ett historiskt sett mycket dåligt val.

Valets stora vinnare var i stället två ytterkantpartier, Sverigedemokraterna och Feministiskt initiativ. Lägger man till Vänsterpartiet, vars väljarstöd ökade något, innebär det att över 20 procent av väljarna lade sin röst på den svenska politikens extrema flanker.

Moderaternas valresultat innebär en kraftig tillbakagång jämfört med 2010, men i en historisk jämförelse är det fortfarande ett bra valresultat. Årets väljarstöd på drygt 23 procent är det fjärde starkaste valresultatet sedan andra världskriget. De partier som ligger tydligt under sin historiska nivå är i stället Socialdemokraterna samt Folkpartiet liberalerna.

Valresultatet 2014 innebär att stora delar av det politiska landskapet har ritats om. Det faller dock utanför ramen för denna grupps uppdrag att förklara hela valresultatet för samtliga partier. Vi avgränsar därför denna rapport till det som handlar om Folkpartiets valresultat och de faktorer som ligger inom räckhåll för Folkpartiet att påverka.

Vanliga missuppfattningar

När Folkpartiets valresultat ska analyseras närmare gäller det först att undanröja ett antal missuppfattningar.

En sådan gäller stödröstningen. I valet 2010 fanns det tydliga tecken på att Folkpartiet tappade betydande mängder väljare i valspurten på grund av att dessa valde att stödrösta på Centerpartiet eller Kristdemokraterna. Analysen av valet 2014 tyder dock på att stödröstningen inte var en lika viktig faktor i år. Det förekom att Folkpartisympatisörer valde Kristdemokraterna för att stödrösta, men detta fenomen var inte så utbrett att det kan utgöra någon väsentlig del av förklaringen till Folkpartiets låga valresultat.

Det är också en missuppfattning att det inte förekommer några väljarströmmar från Folkpartiet till Sverigedemokraterna. Fram tills nu har det inte funnits något nämnvärt direktutbyte av väljare mellan dessa partier – vilket inte heller är förvånande med tanke på att partierna är varandras ideologiska motsatser. Sverigedemokraternas exceptionellt starka genomslag i årets val har dock inte lämnat Folkpartiet opåverkat. Utifrån det underlag som finns att tillgå via väljarundersökningar och opinionsinstitut drar vi slutsatsen att Folkpartiets nettoförlust till Sverigedemokraterna är någonstans kring 0,7 procentenheter. Med tanke på att vår totala nettoförlust var 1,7 procentenheter är detta väsentligt att uppmärksamma.

Det är också dags att göra upp med missuppfattningen att blockpolitiken skulle vara på väg att försvinna. Tvärtom är vänster–högerdimensionen lika levande i svensk politik som förut, och detta märks tydligt i väljarnas preferenser vad gäller vilka partier som bör bilda regering. Folkpartiets väljarkår är och förblir tydligt inriktad på

borgerligt samarbete, inte samarbete vänsterut, och detta mönster har om något blivit ännu tydligare på senare år. Folkpartiets väljare skiljer sig härvidlag inte från övriga allianspartier.

En fjärde missuppfattning är att allianssamarbetet till sin konstruktion gör att de mindre partierna förlorar väljare till det största. I valet 2010 backade Folkpartiet visserligen totalt sett med 0,4 procentenheter, men i förhållande till Moderaterna gjorde Folkpartiet en viss nettovinst. Även i 2014 års val fanns ett positivt nettoflöde från Moderaterna till Folkpartiet. Tillbakagången i valet 2014 beror i stället främst på väljarförluster till partier utanför Alliansen, i första hand till Socialdemokraterna men i andra hand även till Sverigedemokraterna. Även till Miljöpartiet gjordes vissa, om än måttliga, väljarförluster.

En femte missuppfattning är att det dåliga valresultatet i huvudsak beror på händelser den sista valveckan, när opinionssiffrorna började falla tillbaka. Visserligen gjorde fokuseringen på de två statsministerkandidaterna att det blev svårare för andra partier att synas, och framgångsrika insatser från andra partier påverkade också i någon mån Folkpartiets förutsättningar. Som vår analys visar måste dock större uppmärksamhet fästas vid de faktorer som gjorde att potentiella Folkpartiväljare redan långt före valet bestämde sig för att stryka partiet från listan över tänkbara alternativ att rösta på. Valrörelser är viktiga, men grunden till valframgång ligger i partiets arbete mellan valen.

Valrörelsen och dess sakfrågor

Vi konstaterar att skolan fortsätter att vara Folkpartiets allra starkaste sakfråga. Det uthålliga arbetet som bedrivits ända sedan 1990-talets slut för att etablera Folkpartiet som det ledande skolpartiet har resulterat i att vi har framgångsrikt försvarat en, i förhållande till partiets storlek, unikt stark position. Det enda parti som gör Folkpartiet rangen stridigt när det gäller förtroende i skolfrågorna är Socialdemokraterna, vilket dock ska ses i ljuset av att Socialdemokraterna är ett betydligt större parti. Utifrån detta, och åtta års innehav av Utbildningsdepartementet, var det ett självklart och riktigt beslut för Folkpartiet att sätta skolfrågorna överst på agendan för valkampanjen.

Den starka positionen i skolfrågorna innebär dock även ökad utsatthet. Vi begärde och fick väljarnas mandat att lägga om politiken för att vända en över tjugo år lång utveckling med sjunkande kunskapsresultat i skolan. Men det tar tid innan stora reformer får genomslag i den komplexa verklighet som skolan utgör, och detta i än högre grad eftersom det är i 290 olika kommunala skolsystem som förändringarna ska förverkligas. Kampen om verklighetsbilden på skolans område handlade i hög grad om hur lång tid det dröjer innan beslutade reformer får effekt.

Den senaste Pisa-mätningen gjordes bland elever som gått nästan hela grundskolan i Socialdemokraternas skola. De kunskapsreformer som införts under Folkpartiets ledning hade nått och jämnt hunnit träda i kraft. Den mest rättvisa beskrivningen av Pisa-mätningarna är alltså att de mätte kunskapsnivån i den socialdemokratiskt styrda skola som Folkpartiet tagit till sin uppgift att reformera. Reformtempot hade rimligen inte heller kunnat vara högre – tvärtom hördes det röster om reformtrötthet i skolan och att beslutade förändringar behövde tid för genomförande. Icke desto mindre går det inte att blunda för att de fortsatt sjunkande skolresultaten under alliansregeringen försatte Folkpartiet i en mer sårbar position än tidigare.

En viktig faktor i detta är också problemen med kortsiktiga eller oseriösa huvudmän för friskolor. Ett liberalt parti, som är den främsta försvararen av valfrihet och

mångfald, måste också vara den starkaste kraften för ett regelverk som säkerställer att de aktörer som startar och driver friskolor ska vara långsiktiga och ansvarstagande. När en stor skolkoncern plötsligt sätter sina skolor i konkurs skadar det tilltron till friskolesektorn, och ledde även till politisk skada för Folkpartiet som regeringens ledande skolparti.

Samtidigt som Folkpartiet alltså står starkt i en av valets viktigaste sakfrågor, måste vi konstatera att partiet inte har en tillräckligt stark närvaro i debatten på de två absolut viktigaste politikområdena: ekonomin och välfärden. Under alliansregeringens åtta år har Fredrik Reinfeldt och Anders Borg framgångsrikt dominerat svensk politik i allmänhet och ekonomisk politik i synnerhet. Detta har förstärkt påverkat Folkpartiets även förutsättningar, men frågan går längre tillbaka än så. Under en lång följd av år har Folkpartiet gradvis tappat i synlighet på dessa områden. I år är det tjugo år sedan Folkpartiet senast hade ett statsråd i Finansdepartementet eller Socialdepartementet. När ett förhållandevis litet parti saknar tunga positioner på dessa områden påverkar det väljarnas bild av partiet. Men vad värre är, det riskerar också att påverka partiets kollektiva självbild. Vi anser att alldeles för få liberala politiker i dag ägnar sin energi åt att driva politikutvecklingen framåt inom de centrala områdena ekonomi och välfärd.

Vi måste höja ambitionerna och därmed också förväntningarna på oss själva. Ska Folkpartiet bli ett relevant parti för många fler liberalt tänkande människor måste vi klara av att bidra med de bästa och mest heltäckande bidragen till den borgerliga politikutvecklingen inom områdena ekonomi och välfärd.

Vi konstaterar att alliansen förlorade debatten om välfärdsfrågorna. Trots att resurserna till välfärdstjänster aldrig varit högre än nu bjöd vi inte oppositionen tillräckligt motstånd i kampen om verklighetsbilden. I stället lyckades oppositionen framgångsrikt etablera en bild av att välfärden urholkats, och det paradoxala är att detta inträffade samtidigt som allt fler medborgare var nöjda med kvaliteten på de välfärdstjänster de själva tog del av.¹

Vi konstaterar vidare att Folkpartiet i otillräcklig grad förmådde möta de frågor som människor ville diskutera när det gällde integration och migration. Vi bedrev en valkampanj som med kraft och glöd visade de liberala grundvärderingarna om att försvara asylrätten och bejaka rörlighet över gränserna. Men flertalet väljare som ville diskutera dessa frågor var inte emot flyktingmottagning i sig, utan kände däremot en genuin osäkerhet och oro över hur Sverige skulle klara integrationen. Detta kom än mer i fokus i valrörelsen på grund av flyktingkatastrofen i Syrien och Irak. När Migrationsverket gav sina kraftigt ökade prognoser över kostnader för

¹ Exempelvis ökade andelen hemtjänstanvändare som var ganska eller mycket nöjda från 88 till 90 procent från 2012 till 2013, medan andelen ganska eller mycket missnöjda låg på oförändrade 3 procent. Andelen äldre som bodde på särskilt boende och var ganska eller mycket nöjda med sitt boende ökade under samma period från 81 till 83 procent, medan andelen ganska eller mycket missnöjda minskade från 5 till 4 procent (Socialstyrelsen: *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?* Rapport 2013, s. 90.). Andelen i befolkningen som har stort eller mycket stort förtroende för vårdcentraler eller motsvarande har successivt ökat och låg i senaste Vårdbarometern på 66 procent. Andelen som har stort eller mycket stort förtroende för sjukhus ligger på 73 procent (Socialstyrelsen/Sveriges kommuner och landsting: *Öppna jämförelser 2013. Hälso- och sjukvård*, s. 57 f.). Det är bland de allra äldsta (80 år eller äldre) som andelen som instämmer helt eller delvis i påståendet "Jag har tillgång till den sjukvård jag behöver" är allra högst, 87 procent (Sveriges kommuner och landsting: *Vårdbarometern 2013*, s. 12).

asylprocess och flyktingmottagning frågade sig ännu fler väljare hur detta påverkade jobben, bostadsmarknaden eller den egna välfärden.

Vi, liksom alla andra partier som försvarar en human asylpolitik, valde i detta läge att försvara asylrätten och beskriva de långsiktiga fördelarna med migration. Men det gav inte tillräckligt svar på de frågor som människor ställde om hur de integrationsproblem som upplevdes i det korta perspektivet skulle hanteras. Även våra svar på angränsande frågor, till exempel om situationen för de utsatta EU-migranter som tigger i städer och småorter över hela Sverige, var inriktade på de långa perspektiven och handlade i första hand om hur dessa migranternas hemländer skulle förmås att ta ett större ansvar för sina medborgares välfärd.

Vi känner stolthet över att Folkpartiet stått upp för liberala och humanitära grundvärden även när det kostat på. Men vi konstaterar också att försvaret av dessa grundvärden var inte var ett tillräckligt svar på de frågor som väljarna ställde. Vi behöver bli bättre på att också möta människors ärligt menade frågor om hur integrationens praktiska problem ska hanteras: skola, bostäder, jobb och så vidare. Detta är ett ansvar vi delar med övriga partier som står upp för öppenhet och försvarar asylrätten, men ansvaret är desto större för ett liberalt parti som i alla tider värnat utsatta människors rätt till en fristad. I årets valrörelse lyckades Sverige-demokraterna ställa invandring mot välfärd på ett sätt som andra partier inte lyckades bemöta.

Vi konstaterar att Folkpartiet var väl förberett och att den interna stämningen var god, både inför och under själva valrörelsen. Vår bedömning är också att den flera år långa processen med att ta fram och förankra ett nytt partiprogram för Folkpartiet bidrog till att partiet stod väl samlat i de flesta centrala frågor. Naturligtvis finns det alltid meningsskiljaktigheter, och det är också viktigt att dessa kommer till uttryck i en levande interndebatt, men vi anser att det fanns en mycket bred uppslutning inom partiet i de flesta politiska huvudfrågor och att detta bidrog till en bra stämning i partiet.

Det är fullt möjligt att dra en sådan slutsats och samtidigt notera att det fanns enskilda förslag där de interna åsiktsskillnaderna var större. Ett parti som vill förändra samhället måste våga lägga fram förslag som är kontroversiella och väcker debatt, i allmänheten men också bland partimedlemmar.

Folkpartiets låga valresultat kan inte förklaras med att vi inte nådde ut i de sakfrågor vi prioriterade. Tvärtom hade Folkpartiet en hög synlighet i valrörelsen, och många av de frågor som partiet uppmärksammade hamnade också i fokus. I synnerhet gäller detta skolan, men även jämställdhet, integration och försvarsfrågor hamnade i ramp-ljuset. I alla dessa frågor har också Folkpartiet ett högre förtroende hos allmänheten än vad vi i slutänden fick i väljarstöd. Ett uthålligt och långsiktigt arbete behövs för att visa att vi förtjänar det förtroende väljarna har gett oss i dessa sakfrågor.

Ett tydligt exempel på detta är försvarspolitik, där Folkpartiet arbetat under en lång följd av år för att formulera och föra ut en självständig liberal försvarspolitik för vår tid. Detta gav utdelning i årets valrörelse, där Folkpartiet lyckades erövra sakfråge-ägarskap. Det förtroendekapital i försvarsfrågor som förut tillkom Moderaterna tillkommer nu Folkpartiet. Vårt långsiktiga arbete i kombination med partiledarens personliga trovärdighet är viktiga förklaringar.

Också på jämställdhetsområdet har Folkpartiet höjt profilen och fått ökat förtroende i väljarnas ögon. Här är konkurrensen hårdare med andra partier, men vi har visat att den liberala jämställdhetspolitiken står på egna ben och vi har synliggjort den som en grundläggande liberal värderingsfråga. Den tydligare prioriteringen av

jämställdhetsfrågorna började 2013 inför Folkpartiets landsmöte och har sedan fortsatt under hela 2014, med en systematisk utmejsling av nya konkreta förslag om allt från mer jämställt uttag av föräldraledighet till ökade insatser mot våld mot kvinnor och mer jämställda pensioner. Jämställdhetsfrågorna är ett bra exempel på att Folkpartiet har potential att relativt snabbt återerövra ett högt förtroende i de frågor där vi historiskt sett har haft en stark position.

Än en gång finns det anledning att lyfta fram den mycket starka position Folkpartiet har i skolfrågor. För ett parti som sedan 2006 har legat på ett valresultat mellan 5,4 och 7,5 procentenheter är det en utomordentligt stark tillgång att ha ett så högt förtroende i en av de absolut viktigaste samhällsfrågorna. Vår bedömning är att skolfrågan också i årets valrörelse var en vinnarfråga för Folkpartiet och att väljarnas förtroende för Folkpartiet i denna fråga stärktes under valrörelsen.

De partiaktiva ger ett mycket gott betyg åt riksorganisationens förberedelser inför valkampanjen. Den interna valorganisationen får också med beröm godkänt av både ledande förtroendevalda och partiets gräsrotter. Vi noterar med glädje att enkäterna till medlemmar och allmänhet visar att de flesta som hört av sig till Folkpartiet är nöjda eller rentav mycket nöjda med den service de fått.

Samtidigt finns det utmaningar att arbeta vidare med. Partiorganisationen på regional och lokal nivå arbetar på många håll med mycket knappa resurser till sitt förfogande, och det dåliga valresultatet gör detta problem ännu mer brännande. Här finns en viktig uppgift för riksorganisationen att om möjligt bidra till samordning och samarbete.

Det finns också ett fortsatt behov av att utveckla Folkpartiets kommunikationsformer. På annat håll i denna rapport tar vi upp behovet av en sammanhängande kommunikationsstrategi. Denna bör inte bara ta upp frågor om målgrupper, tilltal och budbärare, utan också om kanaler för kommunikation. Även om viktiga steg har tagits har exempelvis Folkpartiet ännu inte integrerat sociala medier fullt ut. Vår närvaro i sociala medier måste vårdas med samma omsorg som vår synlighet i traditionella nyhetsmedier. Folkpartiet har inte ännu en intern kultur där dialog via sociala medier är lika viktig som dialog via andra medier. Att förändra detta är en viktig uppgift.

Samarbetet mellan Folkpartiet, Liberala Ungdomsförbundet (LUF) och Liberala studenter (LS) fungerade utmärkt, och satsningen på att presentera unga kandidater och liberal politik för förstagångsväljare under kampanjtemat "Unga Folkpartiet" var framgångsrik. Folkpartiets väljarstöd bland unga förstagångsväljare låg också enligt vissa mätningar något över genomsnittet. Vi anser att Folkpartiet, LUF och LS bör överväga att utveckla den gemensamma profileringen gentemot unga väljare, och låta det få genomslag mycket tidigare inför nästa val.

Valkampanjen fick en bra start för Folkpartiet. Vi höll oss väl framme i debatten, och fick också god uppmärksamhet för flera prioriterade budskap om skola (bland annat om ordningsomdömen). I viss mån gäller detta också partiets budskap på jämställdhetsområdet. Förslaget om att ändra reglerna om bodelning av pensionsrätter var exempelvis i sak ett viktigt förslag för att färre frånskilda kvinnor i framtiden skulle tvingas leva på en mycket låg pension, men väckte dock mindre debatt. När flera opinionsmätningar visade på en uppåtgående trend för Folkpartiet, samtidigt som blockskillnaden minskade i snabb takt, ökade optimismen bland liberala valarbetare.

Allianssamarbetet hade starkt stöd bland Folkpartiets medlemmar och valarbetare. I den interna medlemsenkäten svarade också 69 procent att samarbetet inom

alliansregeringen var helt eller i huvudsak positivt för Folkpartiets egen profilering under valrörelsen. Samtidigt innebär samarbete också kompromisser. Det är viktigt att valorganisationen får del av stöd och underlag som hjälper valarbetare att möta väljare och förklara de gemensamma uppgörelserna.

En faktor i valrörelsens slutskede som i viss utsträckning försvårade för Folkpartiet att få utrymme var den starka fokuseringen under valrörelsens slutvecka på de två statsministerkandidaterna. Att detta skulle inträffa var dock förutsett långt i förväg, och partiets kampanjplanering tog också hänsyn till detta. Med tanke på att regeringsfrågan alltid är central i en svensk valrörelse är det också fullt naturligt att uppmärksamheten på statsministerkandidaterna blir extra stor i valrörelsens slutskede, i synnerhet som skillnaden mellan blocken minskade ända fram tills det återstod en vecka före valet.

Fokuseringen på de två statsministerkandidaterna påverkade också opinionen. Statsminister Fredrik Reinfeldts starka valspurt, med flera framgångsrika insatser i partiledardebatter och statsministerdueller, bidrog verksamt till att Moderaterna i valrörelsens slutskede förbättrade sina låga opinionssiffror med flera procentenheter. Eftersom blockskillnaden den sista veckan före valet upphörde att krympa skedde Moderaternas uppgång under denna period på de andra allianspartiernas bekostnad. Folkpartiet gjorde visserligen totalt sett en nettovinst från Moderaterna, men vår bedömning är att Folkpartiet den sista veckan före valet i stället tappade ett antal väljare netto till Moderaterna. Till detta bidrog det moraliska ledarskap som Fredrik Reinfeldt personligen visat i flyktingfrågan.

Det är dock viktigt att understryka att den främsta förklaringen till Folkpartiets valresultat inte finns att söka i händelserna de sista veckorna. En stor del av Folkpartiets tillbakagång skedde tidigare under mandatperioden, och det var också före valspurten som många av våra potentiella väljare bestämde sig för att rösta på ett annat parti. Huvudutmaningen är att vara relevanta i de frågor som är allra viktigast för de flesta människor. Vi slutar där vi började: För att Folkpartiet ska komma tillbaka som ett starkare parti behöver vi komma tillbaka i politikens förstarangsfrågor.

Valresultatet

Riksdagen

Folkpartiets valresultat i riksdagsvalet 2014 är det näst svagaste i partiets historia. Endast 5,42 procent valde att lägga sin röst på Folkpartiet, vilket är en minskning med 1,64 procentenheter jämfört med valet 2010. Partiets tillbakagång skedde i samtliga 29 riksdagsvalkretsar, även om det finns viktiga socioekonomiska skillnader som vi kommer att uppmärksamma längre fram.

Folkpartiet tappade fem riksdagsmandat och backade alltså från 24 till 19 platser i riksdagen. De mandat som förlorades var riksdagsmandaten i Södermanland, Västra Götalands läns östra (Skaraborg), Värmland, Gävleborg och Västerbotten.

Partiet saknar därmed riksdagsledamot i 14 av 29 valkretsar: Södermanland, Kronoberg, Kalmar, Gotland, Blekinge, Västra Götalands södra (södra Älvsborg), Västra Götalands läns östra (Skaraborg), Värmland, Dalarna, Gävleborg, Västernorrland, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten. På listan över valkretsar utan Folkpartirepresentant finns samtliga skogslän från Värmland och norrut. Inte en enda riksdagsledamot från Norrland representerar Folkpartiet. För Västerbottens och Värmlands del är det första gången sedan det moderna partiväsendets framväxt som valkretsen i fråga saknar liberal riksdagsledamot.

Valresultatet ledde också till att Alliansen fick färre mandat än de tre rödgröna partierna. I enlighet med det besked som getts före valet avgick därför Alliansregeringen, och efterträddes så småningom av en koalitionsregering mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet med svagt parlamentariskt underlag.

Andelen personröster i riksdagsvalet låg på 24,6 procent, vilket är en minskning med 0,5 procentenheter från 2010. Andelen personkryss på Folkpartiets valsedlar var 23,4 procent, vilket är en ökning med 1,4 procentenheter jämfört med 2010.

År 2014 var första valet sedan personvalsspärren i riksdagsvalet sänkts från 8 till 5 procent. Totalt passerade 28 av Folkpartiets kandidater personvalsspärren. Av dessa erövrade 13 personer mandat i riksdagen: Said Abdu, Jan Björklund, Roger Haddad, Robert Hannah, Emma Carlsson Löfdahl, Christer Nylander, Birgitta Ohlsson, Johan Pehrson, Mats Persson, Torkild Strandberg, Mathias Sundin, Maria Weimer och Allan Widman. Att hela 13 av partiets 19 riksdagsledamöter således är personvalda visar att många ledamöter har ett starkt lokalt mandat och är profilerade i sin valkrets. Av dessa var det i sin tur tre personer som helt och hållet hade sitt personvalsresultat att tacka för riksdagsplatsen: Maria Weimer i Uppsala län, Robert Hannah i Göteborgs kommun och Said Abdu i Västra Götalands läns norra (Norra Älvsborg).

Ytterligare 15 personer tog sig över femprocentsspärren, men blev antingen passerade av andra kandidater i personvalet eller kandiderade i valkretsar där Folkpartiet inte erövrade mandat: Björn Brändewall, Maria Lundqvist Brömster, Ewa Callhammar, Anna Ekström, Per-Åke Fredriksson, Kristina Grapenholm, Pär Johnson, Nina Larsson, Monica Lundin, Pär Löfstrand, Gunnar Nordmark, Lars Persson, Mats-Ola Rödén, Jens Sundström och Anna Svalander.

Som nämnts ovan backade Folkpartiet i samtliga riksdagsvalkretsar. Den minsta tillbakagången (0,7 procentenheter) skedde i Stockholms kommuns valkrets, medan

tillbakagången var störst i Skåne läns västra valkrets där partiet backade 2,9 procentenheter.

Folkpartiet har sedan mycket lång tid varit starkast i storstäderna, men i valet 2010 skedde en viss regional utjämning eftersom partiet backade där men samtidigt gick framåt i ett antal län utanför storstadsregionerna. I 2014 års val befästs däremot bilden av Folkpartiet som ett utpräglat storstadsparti. De tre starkaste valkretsarna är Stockholms kommun, Göteborgs kommun och Stockholms län, och de valkretsar där partiet har starkare stöd än riksgenomsnittet ligger samtliga i de tre storstadsregionerna.

Valkrets	Resultat	Förändring	Mandat	Förändring
Stockholms kommun	7,9 %	- 0,7 %	3	
Göteborgs kommun	7,2 %	- 1,2 %	1	
Stockholms län	7,0 %	- 1,3 %	3	
Skåne läns södra	7,0 %	- 1,6 %	1	
Västra Götalands läns västra	6,9 %	- 2,1 %	1	
Uppsala län	6,2 %	- 1,7 %	1	
Hallands län	5,7 %	- 2,1 %	1	
Malmö kommun	5,6 %	- 1,4 %	1	
Västra Götalands läns norra	5,3 %	- 2,5 %	1	
Västmanlands län	5,3 %	- 2,3 %	1	
Skåne läns västra	5,2 %	- 2,9 %	1	
Östergötlands län	5,1 %	- 1,7 %	1	
Västra Götalands läns södra	4,9 %	- 2,4 %		
Skåne läns norra och östra	4,5 %	- 2,2 %	1	
Södermanlands län	4,4 %	- 2,2 %		- 1
Västerbottens län	4,3 %	- 1,7 %		- 1
Örebro län	4,3 %	- 2,0 %	1	
Västra Götalands läns östra	4,2 %	- 1,9 %		- 1
Värmlands län	4,1 %	- 1,9 %		- 1
Blekinge län	3,9 %	- 1,5 %		
Gotlands län	3,8 %	- 0,9 %		
Gävleborgs län	3,7 %	- 1,6 %		- 1
Jönköpings län	3,6 %	- 2,0 %	1	
Kalmar län	3,5 %	- 1,5 %		
Dalarnas län	3,4 %	- 1,5 %		
Kronobergs län	3,4 %	- 2,3 %		
Västernorrlands län	3,4 %	- 1,8 %		
Norrbottnens län	3,2 %	- 1,1 %		
Jämtlands län	2,8 %	- 1,0 %		
HELA LANDET	5,4 %	- 1,6 %	19	- 5

Tabell 1: Folkpartiets valresultat i riksdagsvalet 2014 per valkrets. Tabellen är sorterad efter valresultat. Källa: Valmyndigheten.

De kommuner där Folkpartiet fick starkast stöd i riksdagsvalet är Danderyd (11,9 procent), Lidingö, Täby, Lomma, Lund, Sollentuna, Vaxholm, Nacka, Mölndal och Härryda. Samtliga dessa kommuner ligger i storstadsregioner och har en medelinkomst över snittet. Folkpartiet backade i riksvalet i hela 287 kommuner och ökade i tre: Danderyd, Lidingö och Haparanda.

Går vi över till de andra partierna kan det uppmärksammas att även Moderaterna och Kristdemokraterna backade i samtliga riksdagsvalkretsar. För Moderaternas del var tillbakagången störst i Skåne läns södra, medan Kristdemokraterna tappade mest i Jönköpings län, partiets starkaste valkrets. Centerpartiet backade i 25 valkretsar men noterade smärre framgångar i fyra valkretsar, däribland Västra Götalands norra (Norra Älvsborg) där partiet också vann ett nytt mandat, och Miljöpartiet backade

i 24 valkretsar. Socialdemokraterna ökade totalt sett med 0,4 procentenheter men backade i 13 av 29 valkretsar, och även om Vänsterpartiet ökade med 0,1 procentenheter backade partiet i 17 valkretsar.

Valets stora vinnare bland riksdagspartierna är i stället Sverigedemokraterna som ökade starkt i samtliga valkretsar, allra mest i Skåne läns norra och östra valkrets där partiet ökade med 11,0 procentenheter till 22,2 procent. Även Feministiskt initiativ ökade sitt väljarstöd markant, allra mest i Stockholms kommun där partiet gick fram 6,3 procentenheter till 7,2 procent. Det sammantagna stödet för FI blev dock 2,7 procent för riket som helhet, och partiet förblev därmed utan riksdagsmandat.

Landstingen

Även landstings- och regionvalen var en stor misräkning för Folkpartiet. Det genomsnittliga resultatet landade på 6,3 procentenheter, vilket är en tillbakagång från 2010 med 1,2 procentenheter.

Partiet tappade väljarandelar i samtliga 20 landstingsval och tappade landstingsmandat i samtliga landsting och regioner utom Östergötland, Kalmar, Västernorrland och Norrbotten.² Totalt sett gick partiet tillbaka från 117 till 96 landstingsmandat. Enda ljusglimten var valet till Östergötlands läns landsting, där partiet ökade antalet röster och därmed, på grund av befolkningsökningen, kunde hålla ställningarna med en marginell tillbakagång på 0,06 procentenheter.

Folkpartiets starkaste landstingsval gjordes i Stockholms län och Västerbottens län (8,2 procent vardera), och därefter i Västra Götaland (7,1 procent). Tillbakagången var som sagt minst i Östergötland, därefter i Dalarna, Blekinge, Kalmar och Jämtland. Den största tillbakagången gjordes i Södermanland (minus 2,8 procentenheter). Folkpartiet förblir representerat i samtliga landsting.

Moderaterna backade i samtliga landsting utom Jämtland och fick 339 mandat, vilket är en tillbakagång med 79. Centerpartiet och Kristdemokraterna ökade båda totalt med 0,1 procentenheter, vilket ledde till en samlad ökning i antal mandat med fyra respektive tre mandat (till 125 respektive 85). Socialdemokraterna backade marginellt med 0,1 procentenhet och erhöll 603 landstingsmandat (minus sex), medan Miljöpartiet gjorde en viss framgång med måttliga 0,4 procentenheter vilket ledde till 106 landstingsmandat (plus tre). En mer markerad framryckning gjorde Vänsterpartiet, som ökade i samtliga landstingsval utom Norrbotten och erövrade totalt 121 mandat (plus 23). Den stora segraren också i landstingsvalen är dock Sverigedemokraterna, som fördubblade sitt väljarstöd till 9,1 procent och därmed ökade antalet mandat från 68 till 161.

² Gotland, som är både kommun och region, redovisas under kommunvalen.

Kommunerna

Även i kommunvalen drabbades Folkpartiet sammantaget av en bred tillbakagång. Partiets genomsnittliga valresultat landade på 6,6 procent, vilket var en minskning med 1,4 procentenheter jämfört med kommunvalet 2010. Antalet kommunala mandat sjönk med 204 till 710 mandat.

Går man ner på de enskilda kommunerna blir dock bilden mer nyanserad. Även om det samlade resultatet som sagt var en besvikelse ökade Folkpartiet sitt väljarstöd i 48 av landets 290 kommuner. Allra störst var ökningen i Oskarshamn, där partiet lyfte hela 4,9 procentenheter och erövrade 11,5 procent av rösterna – i det närmaste en fördubbling. Även i Malå och Dorotea gjorde partiet stora framryckningar, och bland landets folkrikare kommuner kan framgångar exempelvis noteras i Norrköping, Kristianstad, Falun och Östersund. Allt detta är exempel på kommuner där framgångsrikt lokalt kampanjarbete har gett resultat även när valvindarna på riksnivå har blåst åt fel håll.

Bästa kommunvalsresultat 2014

Kommun	Resultat	Förändring
Skinnskatteberg	29,9 %	- 0,8 %
Landskrona	25,7 %	- 4,2 %
Täby	25,3 %	- 3,4 %
Danderyd	17,0 %	+ 0,2 %
Dorotea	16,4 %	+ 4,5 %
Tibro	14,8 %	- 5,5 %
Tjörn	14,5 %	- 0,6 %
Vellinge	14,2 %	- 0,7 %
Kristianstad	14,1 %	+ 1,5 %
Strömstad	14,1 %	+ 3,9 %

Största procentuella ökning 2014

Kommun	Resultat	Förändring
Oskarshamn	11,5 %	+ 4,9 %
Malå	14,0 %	+ 4,6 %
Dorotea	16,4 %	+ 4,5 %
Strömstad	14,1 %	+ 3,9 %
Kristinehamn	9,3 %	+ 3,4 %
Kumla	10,1 %	+ 3,3 %
Ljusnarsberg	3,3 %	+ 2,4 %
Boxholm	5,2 %	+ 2,2 %
Åmål	7,8 %	+ 2,2 %
Ockelbo	5,0 %	+ 2,0 %

Tabell 2 och 3: De tio kommuner i landet med starkast resultat i kommunalvalet för Folkpartiet, respektive de tio kommuner i landet där Folkpartiet ökade mest i kommunalvalet. Källa: Valmyndigheten.

En allvarlig följd av det dåliga valresultatet är att antalet kommuner där Folkpartiet helt saknar mandat har ökat. Efter 2014 års val är Folkpartiet orepresenterat i 29 kommuner, det vill säga var tionde kommun i landet. Detta är mer än en fördubbling från valet 2010, då vi saknade mandat i 14 kommuner.

De kommuner som därmed kan beskrivas som vita fläckar på Folkpartikartan är samtliga landsbygds- och glesbygdskommuner. Många ligger i Bergslagen och Norrlands inland, men även i landets sydöstra delar finns ett antal kommuner utan Folkpartirepresentation i fullmäktige.

Flest vita fläckar finns i Norrbottens län, följt av Kronobergs och Jämtlands län. De kommuner där Folkpartiet saknar mandat är i länsordning Älvkarleby (Uppsala län), Ydre och Ödeshög (Östergötlands län), Sävsjö (Jönköpings län), Lessebo, Markaryd, Tingsryd och Uppvidinge (Kronobergs län), Borgholm och Högsby (Kalmar län), Perstorp (Skåne län), Gullspång (Västra Götalands län), Grums och Storfors (Värmlands län), Degerfors och Hällefors (Örebro län), Älvdalen (Dalarnas län), Ånge (Västernorrlands län), Berg, Krokoms, Ragunda och Strömsund (Jämtlands län), Sorsele och Vilhelmina (Västerbottens län) samt Gällivare, Haparanda, Kiruna, Övertorneå och Övertorneå (Norrbottnens län).

Utvecklingen vad gäller de vita fläckarna är alltså negativ. Till detta kommer att Folkpartiet i ytterligare 84 kommuner bara har ett enda fullmäktigemandat, vilket även det är en sårbar position lokalt.

Samtidigt är det viktigt att inte gå i tankefällan att detta skulle vara en ödesbunden utveckling. Det finns också uppmuntrande exempel på att Folkpartiet kunnat komma tillbaka på kommunal nivå även på ställen där vi under längre tid saknat lokal närvaro i fullmäktige. Som framgår ovan är Ockelbo i Gävleborgs län en av årets framgångskommuner, men under flera val saknade Folkpartiet representation i fullmäktige i denna kommun. I år gjorde Folkpartiet på samma sätt comeback i kommunfullmäktige i Pajala i Norrbottens län och Ljusnarsberg i Örebro län.

Moderaterna saknar fullmäktigemandat i sju kommuner, samtliga småkommuner i inlandet. Även Centerpartiet saknar mandat i sju kommuner, men här är bilden i stort sett den omvända: de flesta av partiets vita fläckar ligger i storstadsregionerna. Också denna mandatperiod är Centerpartiet exempelvis orepresenterat i både Göteborg och Malmö. Socialdemokraterna har noll vita fläckar, Sverigedemokraterna fem, Vänsterpartiet 24, Miljöpartiet 32 och Kristdemokraterna 56 stycken.

Parti	Samlat		Antal med ökning	Antal mandat	Förändring	Vita fläckar	
	valresultat	Förändring				fläckar	Förändring
S	31,2 %	- 1,2 %	126	4 364	- 229	0	0
M	21,6 %	- 4,6 %	35	2 435	- 531	7	- 1
SD	9,3 %	+ 4,4 %	288	1 324	+ 712	5	- 39
C	7,9 %	+ 0,2 %	164	1 411	+ 12	7	- 4
MP	7,8 %	+ 0,7 %	183	732	+ 46	32	+ 3
FP	6,6 %	- 1,4 %	48	710	- 204	29	+ 15
V	6,4 %	+ 0,9 %	204	750	+ 47	24	- 7
KD	4,0 %	- 0,4 %	64	515	- 76	56	+ 16

Tabell 4: Riksdagspartiernas sammanlagda valresultat i kommunalvalen 2014. "Antal med ökning" anger antalet kommuner där partiet förbättrade sitt valresultat jämfört med 2010. Med "vita fläckar" avses kommuner där partiet saknar representation i fullmäktige efter valet. Källa: Valmyndigheten.

Vart gick väljarna?

Allt fler väljare byter parti ...

Sedan lång tid har utvecklingen gått mot att färre väljare identifierar sig själva som trogna anhängare till ett visst parti. I stället är det allt fler som byter parti mellan två val, och det är också allt fler som röstar på olika partier i kommunal- och riksdagsvalen. Denna utveckling fortsatte också i 2014 års val, där både partibytena och röstdelningen nådde nya rekordnivåer.

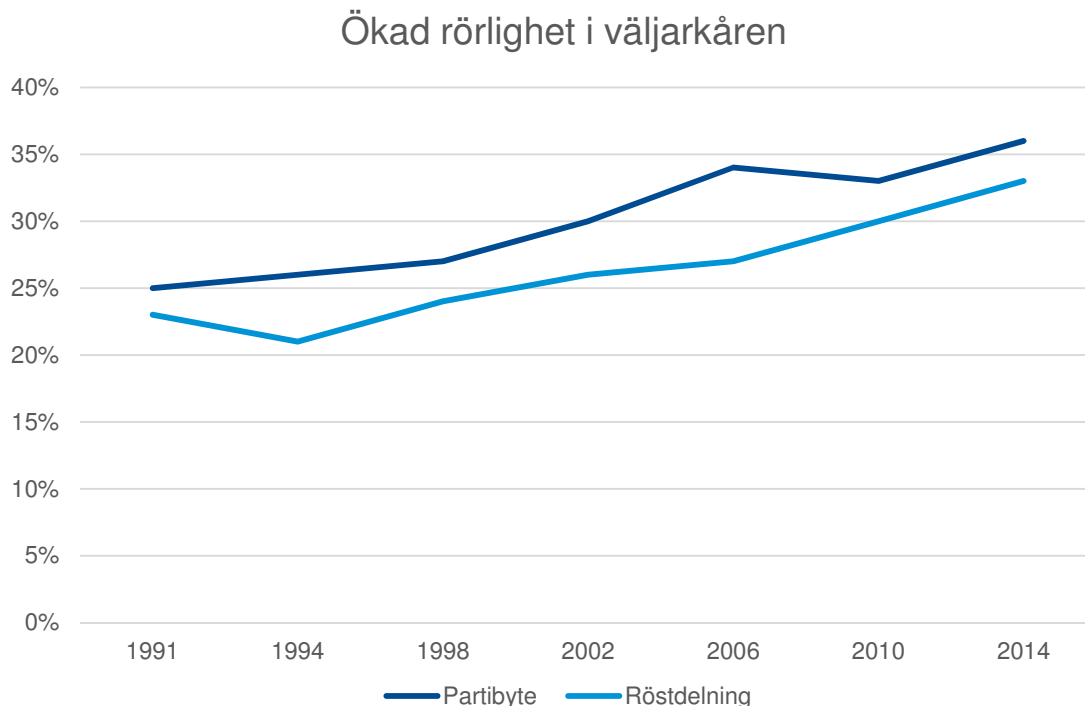

Diagram 1: Andelen väljare som bytt parti i riksdagsvalet från föregående val, samt andelen väljare som röstat på olika parti i riksdagsvalet och kommunvalet. Källa: SVT Valu.

Uppenbarligen hindrar alltså den gemensamma valdagen inte en växande andel av väljarkåren från att dela sina röster mellan olika partier. Samtidigt är det också tydligt att en stark trend i riksdagsvalet för ett visst parti tenderar att få genomslag också i kommun- och landstingsvalen, trots att det i stor utsträckning är andra sakfrågor som avgörs i dessa val.

... och bestämmer sig sent

En mycket stor grupp av väljarkåren väntar in i det sista med att slutligen avgöra vilket parti de ska rösta på. I många fall kan dessa väljare förstås ha en tydlig föräning om vartåt partivalet lutar, men det definitiva beslutet tas inte förrän sent.

Enligt SVT:s valundersökning bestämde sig 34 procent av väljarna först under sista veckan eller rentav på själva valdagen. Detta är en ökning med 4 procentenheter från valet 2010, och tangerar nästan rekordet från 2006 då 35 procent uppgav att de bestämde sig sista valveckan.

Folkpartiets lättroliga väljarkår gör att andelen Folkpartiväljare som bestämmer sig sent är extra hög. Detta var fallet också i år. Enligt Valu beslutade sig hela 46 procent av Folkpartiets väljare först under sista veckan före valet, vilket är en ökning med 6 procentenheter från 2010.

Siffrorna i Demoskops eftervalsundersökning är något lägre, men också här är det en betydande andel väljare som väntar in i det sista. Enligt Demoskop var det totalt 25 procent som avgjorde sitt partival under den sista veckan före valet (varav 8 procent väntade till valdagen och 3 procent bestämde sig först i vallokalen). Också här är siffrorna markant högre för Folkpartiet: totalt 39 procent av Folkpartiets väljare bestämde sig under sista veckan före valet, och endast 27 procent hade varit säkra på sitt partival sedan lång tid tillbaka.

När det gäller tidpunkten för partibeslut finns det en intressant skillnad mellan de väljare som Folkpartiet vann och de väljare som Folkpartiet förlorade. De nya väljare som gick till Folkpartiet bestämde sig generellt närmare valdagen, medan en relativt sett större andel av de väljare som övergav Folkpartiet hade bestämt sig sedan lång tid tillbaka.

Enligt Demoskops eftervalsundersökning bestämde sig 51 procent av Folkpartiets nyvunna väljare den sista veckan före valet, medan motsvarande siffra för dem som lämnade Folkpartiet var 43 procent. Omvänt var det bara 13 procent av Folkpartiets nya väljare som redan vid årsskiftet 2013/14 hade bestämt sig för Folkpartiet, medan 24 procent av väljarna som lämnade Folkpartiet hade fattat sitt beslut vid denna tidpunkt.

Folkpartiet gick alltså in i valrörelsen med en högre andel väljarförluster in-tecknade sedan tidigare, medan däremot värvningen av nya väljare i högre grad skedde under själva valrörelsen. Ändå var utflödet av väljare i absoluta tal större än inflödet. Partiet hade alltså en större potential att vinna väljare ju närmare valdagen kom, men tillskottet av nya väljare var inte tillräckligt stort för att uppväga förlusterna. De stora förlusterna av väljare skedde därför inte egentligen i valets slutskede, och det finns inget stöd för hypotesen att den främsta förklaringen till Folkpartiets tillbakagång i valet är händelser som inträffade den sista veckan före valet.

En jämförelse mellan riskerade väljare och potentiella väljare ger samma bild. Av de Folkpartiväljare som partiet riskerade att tappa till andra partier, men som alltså stannade hos Folkpartiet, väntade totalt 48 procent till sista valveckan innan de bestämde sig. Motsvarande siffra för potentiella väljare, som övervägde att gå över till Folkpartiet men slutligen bestämde sig för att stanna hos ett annat parti, var 37 procent. Likaså var det vid årsskiftet 2013/14 bara 19 procent av de riskerade Folkpartiväljarna som hade bestämt sig för att fortsätta rösta på Folkpartiet, samtidigt som 36 procent av de potentiella Folkpartiväljarna redan då hade bestämt sig för att stryka Folkpartiet från listan över tänkbara partier inför valet 2014.

De potentiella Folkpartiväljarna hade således i stor utsträckning bestämt sig sedan länge för att rösta på något annat parti. Här finns en väljargrupp med slumrande Folkpartistöd som inte partiet lyckades engagera under valrörelsen.

Vänster–höger-skalan

Det hävdas ibland att blockpolitiken har spelat ut sin roll och att vänster–högerdimensionen i svensk politik inte fyller samma funktion som tidigare. Det är naturligtvis så att den traditionella vänster–höger-skalan inte ger den uttömmande beskrivningen av ett partis ideologi eller väljarnas önskemål. Konflikterna i svensk politik formuleras ibland i andra spänningsfält där partiernas inbördes position är en

helt annan. Beroende på vad som ska åskådliggöras kan en vänster–höger-skala i ekonomiska frågor kompletteras med exempelvis motsatsparen kollektivism och individualism, kulturkonservatism och kulturradikalism eller materialistiska respektive postmaterialistiska värderingar.

Icke desto mindre är det tydligt att vänster–höger-skalan är i högsta grad levande. Väljare har en tydlig uppfattning om var de själva och deras partier befinner sig längs denna skala, och om det har skett en förändring på senare år har den snarast gått i riktning mot ökad polarisering. Åtta av de nio etablerade rikspartiernas väljare placerar sitt eget parti tydligt till vänster eller höger i svensk politik. Det enda parti som av sina egna väljare får en mer svårbedömd placering på vänster–höger-skalan är Sverigedemokraterna, vars invandringsfientliga värderingar uttrycker en konflikt i en annan åsiktsdimension.

Partierna och vänster–höger-skalan

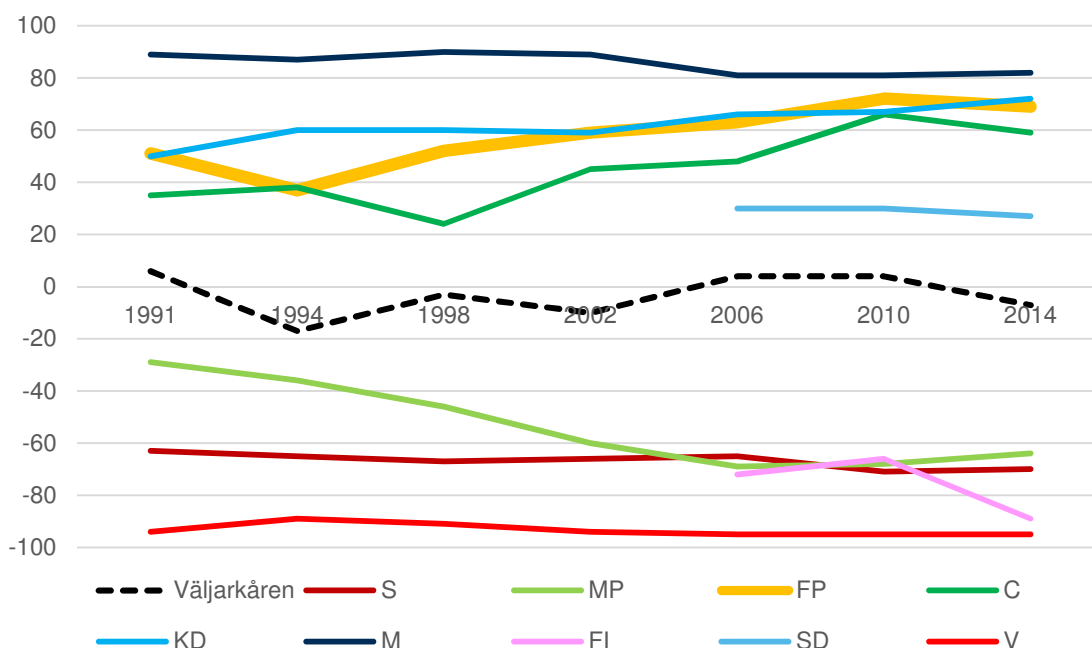

Diagram 2: Partiernas placering på vänster–höger-skalan av deras egna väljare 1991–2014. Frågan löd: "Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster–högerskala. Var någonstans skulle Du placera in Dig själv?" Alternativen var "vänster", "varken eller" och "höger". Diagrammet visar nettovärdet mellan procentandelen "höger"-svar och "vänster"-svar. Den streckade linjen anger samtliga svarande. Skalan går mellan - 100 (vänster) och + 100 (höger). Källa: SVT Valu.

Som framgår av bilden ovan har Folkpartiet en väljarkår som ligger tydligt åt höger på vänster–höger-skalan. Det finns ingen större skillnad i positionering mellan våra egna väljare och de väljare som röstar på Centerpartiet eller Kristdemokraterna, och skillnaden i förhållande till Moderaternas väljare är också ganska liten.

Vi anser att dessa siffror ska tolkas som en signal om åt vilket håll Folkpartiets väljare anser det naturligt att söka samarbete: åt det borgerliga hållet eller vänsterut. Man kan notera att de fyra allianspartiernas väljare ligger nära varandra på vänster–höger-skalan, och att avståndet är mycket stort till de fyra rödgrönrosa partierna som i sin tur ligger nära varandra i skalans andra ände.

Folkpartiets väljare och vänster-höger-skalan

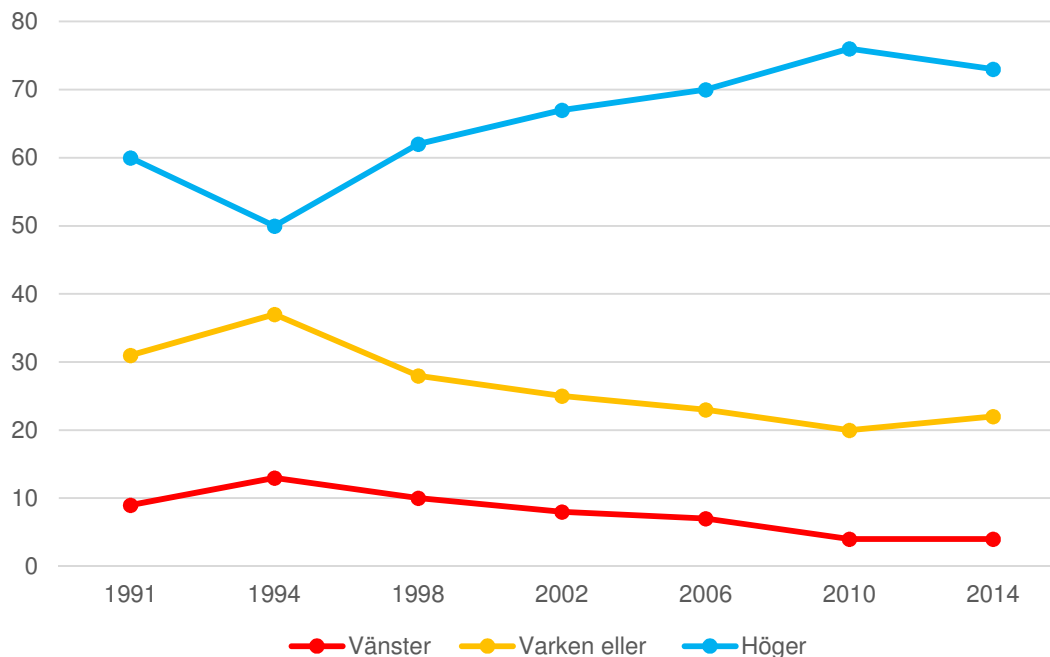

Diagram 3: Folkpartiets placering på vänster-höger-skalan av de egna väljarna 1991–2014. För frågeformulering och svarsalternativ, se text till diagram 2. Källa: SVT Valu.

Denna tolkning vinner stöd vid en närmare analys av hur Folkpartiets egna väljare svarar. Andelen väljare som definierar sig som ”höger” har varit klart större än andelen ”vänster”-väljare i alla Valu-mätningar, men andelen ”höger”-väljare var som allra minst i valet 1994 när Folkpartiet i valrörelsen öppnade för regeringssamarbete såväl högerut som vänsterut. Från valet 1998 och framåt har Folkpartiet däremot tydligt definierat sig som ett parti som söker borgerligt regeringssamarbete, och denna position har också ett mycket starkt stöd hos partiets väljare. Bildandet av alliansen och åtta år med alliansregering har också stärkt den gemensamma borgerliga identiteten hos de fyra allianspartiernas väljare.

Ett parti med många vänner men få kärnväljare

Folkpartiet har länge kännetecknats av att ha en låg andel väljare som är trogna sympatisörer. Rörligheten är hög, och partitroheten bland partiets väljare är liten. Samtidigt finns det alltså många väljare som kan tänka sig att rösta på Folkpartiet. Det handlar om ett kontinuerligt inflöde och utflöde av sympatisörer. Allianssamarbetet har bidragit till att ytterligare öka rörligheten mellan de fyra partierna, vilket för Folkpartiets del innebär både risker och möjligheter.

Detta mönster står sig också i år. Av de väljare som röstade på Folkpartiet 2010 var det enligt SVT:s valundersökning endast 44 procent som upprepade sitt partival i riksdagsvalet 2014. Nästan exakt samma siffra, 43 procent, redovisas i Demoskopets eftervalsundersökning, och den ligger också väl i linje med de strukturrapporter som Sifo kontinuerligt publicerar.

Folkpartiets väljarstabilitet 2010-2014

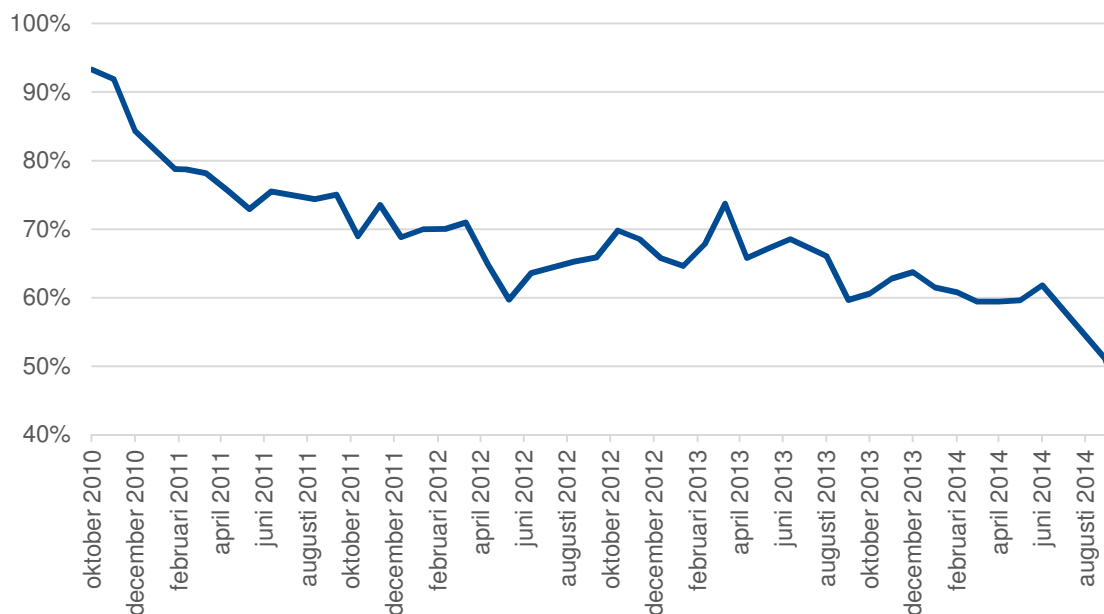

Diagram 4: Andelen av de väljare som röstade på Folkpartiet i riksdagsvalet 2010 som uppger att de fortfarande skulle rösta på Folkpartiet. Källa: Sifo.

Som framgår av diagram 4 ovan skedde det stora bortfallet av tidigare Folkpartiväljare under mellanvalsperioden. De väljare som lämnade Folkpartiet bestämde sig alltså relativt tidigt. Att Folkpartiet backade så kraftigt i valet berodde på att tillflödet av nya väljare inte var tillräckligt stort för att väga upp väljarförlusten.

Vi har låtit Demoskop göra en fördjupad studie av väljarströmmarna i olika delar av Sverige. Eftersom bastalen på regional nivå är låga bör siffrorna bedömas med försiktighet, men den övergripande bilden är att det inte finns några stora regionala skillnader vad gäller hur stor andel av 2010 års väljare som Folkpartiet behållit. Likaså är väljarlojaliteten gentemot Folkpartiet ungefär lika stor i alla åldrar och bland låg-, medel- och höginkomsttagare.

Detta ger ytterligare belägg för en viktig slutsats, nämligen att Folkpartiet inte i någon socioekonomisk grupp eller någon del av Sverige har förmånen att ha en hög andel trogna väljare som röstar på partiet i vått och torrt. Även i de väljargrupper där många röstar på Folkpartiet måste vi hela tiden påminna om vår existens och lägga fram alla goda argument som finns för att rösta liberalt. Vi har många vänner, men få kärnväljare.

Vart gick då Folkpartiets väljare från 2010, och varifrån kom de nya väljarna? När det gäller den övergripande bilden av väljarströmmarna mellan partier ger SVT:s valundersökning delvis en annan bild än det material som redovisas i Demoskops eftervalsundersökning. De stora skillnaderna gäller dock huvudsakligen siffrorna för Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna, i synnerhet det senare partiet som tenderar att underredovisas i väljarundersökningar. När det däremot gäller väljarströmmarna till och från Folkpartiet ger SVT och Demoskop en ganska likartad bild. Vi bedömer därför att siffrorna för Folkpartiet har god trovärdighet.

Valt parti 2014	Valt parti 2010									
	M	FP	C	KD	MP	S	V	SD	FI	Annat
Moderaterna	63	17	12	13	3	2	0	3	2	2
Folkpartiet	7	43	7	6	1	1	0	1	1	3
Centerpartiet	6	11	55	6	2	1	1	0	0	6
Kristdemokraterna	4	5	6	58	1	0	0	1	0	1
Miljöpartiet	3	4	7	4	50	4	5	0	9	7
Socialdemokraterna	8	11	7	7	13	78	14	13	6	12
Vänsterpartiet	1	1	1	1	10	6	57	1	9	9
Sverigedemokraterna	8	5	3	4	1	5	2	79	2	9
Feministiskt initiativ	1	3	2	1	19	3	20	1	69	9
Annat parti	0	1	1	0	1	0	1	1	2	42

Tabell 5: Väljarströmmar mellan 2010 och 2014 års riksdagsval. Alla siffror i procent. Källa: SVT Valu.

Som synes finns det flera olika väljarflöden som är av stor betydelse för Folkpartiet. Det allra största utbytet av väljare sker mellan Folkpartiet och andra borgerliga partier, i första hand Moderaterna. Detta ligger helt i linje med undersökningar från tidigare val. Av de väljare som röstade på Folkpartiet 2010 gick enligt Demoskop 26 procent vidare till något annat borgerligt parti, och enligt Valu hela 33 procent.

På motsvarande sätt är Folkpartiet ett parti som ligger nära till hands när väljare från andra borgerliga partier börjar se sig om. Det bör dock observeras att detta i synnerhet gäller för Moderaterna, vars väljare har Folkpartiet som förstahandsalternativ på den borgerliga sidan. Moderaterna är i sin tur ett mer attraktivt borgerligt alternativ för de väljare som överger Centerpartiet eller Kristdemokraterna.

Storleken på väljarrörelserna är olika i siffrorna från Valu och Demoskop, men båda undersökningarna pekar på att Folkpartiet 2014 gjorde en nettovinst från Moderaterna. Mellan 0,9 och 1,2 procentenheter gick visserligen från Folkpartiet till Moderaterna, men flödet i motsvarande riktning var på mellan 1,2 och 2,1 procentenheter. Utifrån detta och Demoskops fördjupningsanalys drar vi slutsatsen att Folkpartiet i valet 2014 vann cirka 0,4 procentenheter netto från Moderaterna.

Till Centerpartiet gjordes i stället en mindre nettoförlust. Brutorörelsen från Centern till Folkpartiet var mellan 0,4 och 0,5 procentenheter av väljarkåren, men Folkpartiet tappade samtidigt mellan 0,6 och 0,8 procentenheter till partiet. Vi bedömer att den samlade nettoförlusten ligger någonstans mellan 0,2 och 0,3 procentenheter.

Däremot skedde inget nämnvärt nettoutbyte mellan Folkpartiet och Kristdemokraterna, och även brutorörelserna var måttliga. Demoskop uppskattar väljarutbytet till 0,3 procentenheter i vardera riktningen, och siffrorna i Valu ligger i samma storleksordning.

Ett betydelsefullt väljarutbyte sker däremot mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna. Under perioden 2002–2010 kunde Folkpartiet hämta hem nettovinsten från Socialdemokraterna i tre riksdagsval i rad. Enligt SVT:s valundersökningar var det sammanlagt 2,0 procentenheter av väljarkåren som gick från Socialdemokraterna till Folkpartiet under denna period. I år bytte strömmen riktning och Folkpartiet fick vidkännas en nettoförlust till Socialdemokraterna. Eftersom Valu i sina rådata underskattade Socialdemokraternas väljarstöd bedömer vi att Demoskops siffror ligger närmare sanningen, och vi uppskattar därför att Folkpartiets nettoförlust till Socialdemokraterna ligger i närheten av 1 procentenhet.

Det direkta väljarflödet mellan Folkpartiet och Miljöpartiet var inte stort, men i den mån det ägde rum innebar det en liten nettoförlust. Bruttovinsten från Miljöpartiet

var mellan 0,0 och 0,1 procentenheter medan Folkpartiet däremot tappade cirka 0,3 procentenheter till Miljöpartiet enligt både Demoskop och Valu. Nettoförlusten ligger därmed i denna storleksordning, förslagsvis en kvarts procentenhet. Däremot är väljarutbytet mellan Folkpartiet och Vänsterpartiet näst intill omätbart.

Vi vill slutligen peka på det väljarflöde som skedde från Folkpartiet till Sverigedemokraterna. Väljarutbytet mellan Folkpartiet och Sverigedemokraterna är i båda riktningar väsentligt mindre än vad som är fallet för utbytet med borgerliga partier eller Socialdemokraterna, men icke desto mindre är nettoförlusten märkbar i både Valu och Demoskop. Ser man till bruttosiffrorna gick mellan 0,0 och 0,1 procentenheter från Sverigedemokraterna till Folkpartiet, medan 0,4 procentenheter gick från Folkpartiet till Sverigedemokraterna.

Storleken på väljarrörelserna till och från Sverigedemokraterna är svår att beräkna utifrån vallokalsundersökningar, eftersom Sverigedemokraterna t.ex. i rådata för Valu låg på 8,0 procent, det vill säga långt under det faktiska resultatet. Av den orsaken ligger sannolikt både Valus och Demoskops siffror över väljarförlusten till Sverigedemokraterna klart i underkant. Försöksvis skattar vi nettoförlusten till cirka 0,7 procentenheter.

Väljarflödena som inte blev av

I avsnittet ovan har vi gett en beskrivning av hur väljarströmmarna såg ut till och från Folkpartiet och övriga partier. Men att enbart studera de väljare som faktiskt bytte parti ger inte hela sanningen om rörligheten i väljarkåren.

Vi vill därför fördjupa bilden och även uppmärksamma de partibyten som inte blev av. Detta är särskilt viktigt för ett parti som Folkpartiet, med många lättflyktiga och få trogna väljare. Vilka väljare funderade på att byta till Folkpartiet men avstod? Och vilka väljare övervägde att lämna Folkpartiet, men bestämde sig för att rösta på rösta på partiet också i år?

Det är alltså viktigt att få kunskap inte bara om de väljare som vunnits och förlorats. Vi behöver också uppmärksamma de *potentiella väljarna*, alltså de väljare som funderat på att byta till Folkpartiet men slutligen bestämt sig för ett annat parti. Likaså bör de *riskerade väljarna* studeras, alltså de väljare som röstat på Folkpartiet 2010 och funderat på att byta parti, men ändå valde att rösta liberalt även 2014.

Funderade på	Röstade på									
	M	FP	C	Kd	Mp	S	V	SD	FI	Annat
Moderaterna		44	39	44	7	6	1	28	1	16
Folkpartiet	24		35	23	9	4	0	6	4	4
Centerpartiet	20	23		17	11	2	1	5	5	11
Kristdemokraterna	13	15	18		3	2	0	11	0	14
Miljöpartiet	4	12	19	7		20	25	3	52	21
Socialdemokraterna	6	12	8	5	34		26	9	18	25
Vänsterpartiet	1	0	2	0	23	19		2	48	18
Sverigedemokraterna	10	9	5	13	2	7	5		1	18
Feministiskt initiativ	1	2	2	1	31	9	35	0		8
Annat parti	0	1	2	0	3	1	4	2	2	25
Nej, inget annat parti	43	25	21	31	21	49	29	48	14	19

Tabell 6: Andelen av varje partis väljare som inför riksdagsvalet funderade på att rösta på ett annat parti. Alla siffror i procent. N = 3 888 intervjuer. Källa: Demoskop.

Demoskops eftervalsundersökning ger värdefull information om detta. I tabell 6 på föregående sida redovisas hur stor andel av de som röstat på något av rikspartierna som också övervägde att rösta på ett annat parti.

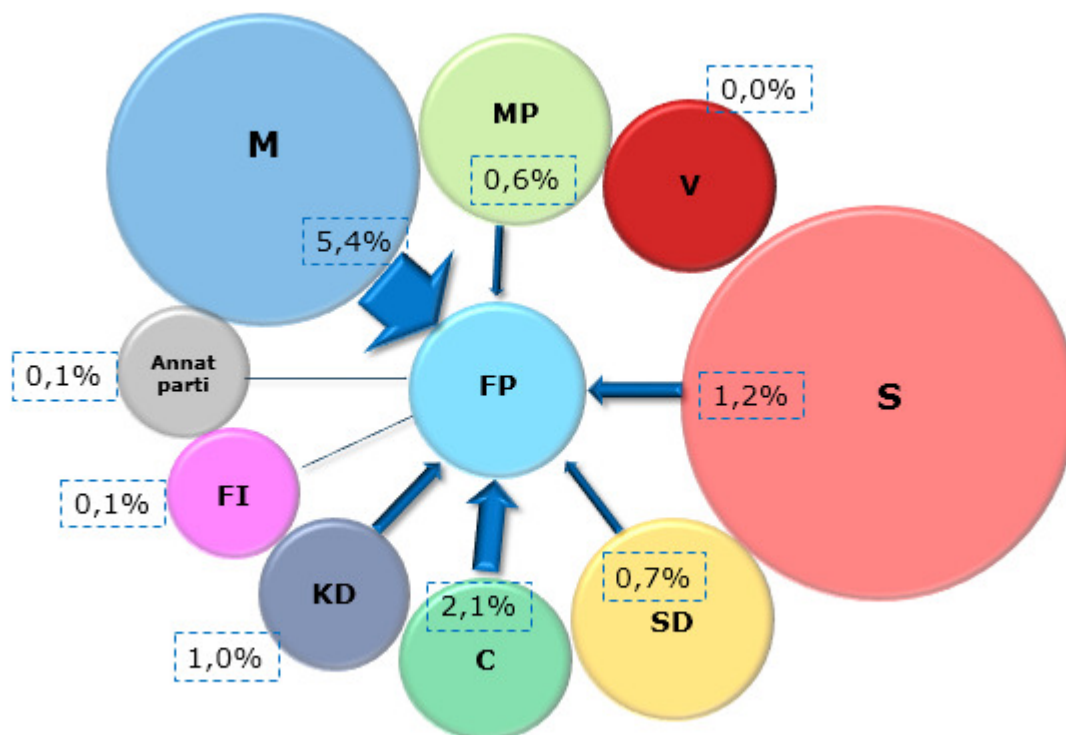
Av tabellen framgår att det bara var 25 procent av Folkpartiets väljarkår som inte funderade på att rösta på något annat parti. Denna väljargrupp, som kan betecknas som den allra trognaste kärnan av Folkpartiväljare, motsvarar alltså knappt en och en halv procent av väljarkåren totalt. De enda partier som har en trogen kärna på behörigt avstånd från fyraprocentsspärren är Moderaterna, Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna.

Enligt Demoskops siffror övervägde således tre fjärdedelar av Folkpartiets väljare också att rösta på något annat parti. I första hand handlade det i så fall om Moderaterna, som fanns med som ett tänkbart alternativ för 44 procent av Folkpartiväljarna, men även de övriga allianspartierna har en betydande potential.

Något mindre men inte alls oväsentlig är den grupp av Folkpartiväljare som funderade på att i stället rösta på Socialdemokraterna, Miljöpartiet eller Sverigedemokraterna. Däremot är det potentiella väljarflödet till Vänsterpartiet eller Feministiskt initiativ nästan noll. (Att summan potentiella partibyten överstiger 100 procent beror på att de svarande hade möjlighet att markera flera svarsalternativ.)

Omvänt har Folkpartiet en betydande potential att hämta nya röster hos andra partier. Av de väljare som gav Moderaterna sitt stöd funderade nästan var fjärde, 24 procent, på att i stället rösta på Folkpartiet. Lika hög andel potentiella väljare finns hos Kristdemokraterna, och hela 35 procent av Centerpartiets väljare funderade också på att rösta liberalt.

Potentialen bland Socialdemokraternas väljare är klart lägre sett till andelen, men med tanke på partiets storlek är det ändå en betydande väljargrupp. Drygt en procentenhet av väljarkåren 2014 bestod av socialdemokratiska väljare som också hade övervägt att rösta på Folkpartiet. Hos Miljöpartiet och Sverigedemokraterna finns en andel som ungefär motsvarar Folkpartiets nettoförlust 2014 till respektive parti. Potentialen att hämta nya väljare hos de två partierna på yttersta vänsterkanten, Feministiskt initiativ och Vänsterpartiet, är föga förvånande närmast obefintlig.

Figur 1: Andel av väljarkåren som röstade på respektive parti 2014 men som funderade på att rösta på Folkpartiet. Pilarnas bredd är proportionell mot storleken på det potentiella väljarflödet till Folkpartiet. Källa: Demoskop.

Figur 1 ovan visar hur dramatisk skillnaden är mellan Folkpartiets väljarkår och dess väljarpotential. Folkpartiet fick 5,4 procent av rösterna i riksdagsvalet, men en lika stor del av väljarkåren bestod av medborgare som röstade på Moderaterna men hade övervägt att rösta på Folkpartiet. Utöver vårt valresultat på 5,4 procent finns en total orealiserad potential på ytterligare 11,2 procentenheter. Huvuddelen av denna potential (8,5 procentenheter) finns inom alliansen, medan 1,8 procentenheter finns hos de rödgröna partierna och 0,7 procentenheter finns hos Sverigedemokraterna.

Av detta kan några slutsatser dras. Den första är att Folkpartiet trots sitt dåliga valresultat har kvar potentialen att bli ett väsentligt större parti. Den andra är att inte bara Folkpartiets väljarkår utan också vår potentiella väljarkår till övervägande del är borgerlig. Den tredje är att Folkpartiet även har möjlighet att nå ut till en grupp potentiella partibytare inom Socialdemokraterna och Miljöpartiet, något som i så fall skulle förskjuta balansen rejält mellan de politiska blocken. Den fjärde slutsatsen är att det, precis som det sker ett väljarutbyte mellan Sverigedemokraterna och övriga partier, finns ett väljarutbyte även mellan Sverigedemokraterna och Folkpartiet. Väljarutbytet mellan Folkpartiet och Sverigedemokraterna är däremot inte av den storleken att det är just Folkpartiet som kan påverka Sverigedemokraternas valresultat i väsentlig mån.

Drivkrafter till att byta parti – eller stanna

Mönstret med mycket rörliga Folkpartiväljare höll alltså i sig också 2014. Detta innebär både faror och möjligheter. Vägen till att bli Folkpartiväljare är kort, men det är också lätt att lämna partiet i nästa val. De flesta Folkpartiväljare har partiet som ett av flera tänkbara alternativ och andelen starkt övertygade, partitrogna väljare är låg.

Därför är det extra viktigt för Folkpartiets del att identifiera vilka faktorer som lockar väljare och vilka faktorer som kan få väljare att välja ett annat parti. Vi vill understryka att detta inte är detsamma som att partiet skulle anpassa sina politiska ståndpunkter i förhoppning om att tillgodose föreställda önskemål från en potentiell väljarkår. Det handlar snarare om att det behövs kunskap om hur Folkpartiet uppfattas, i positiv eller negativ bemärkelse, och att ha förmåga att fånga upp de frågor som människor ställer och ge liberala svara på dem.

För att få en tydligare bild av detta har vi bland annat låtit Demoskop analysera det intervjumaterial som togs fram i samband med företagets stora eftervalsundersökning. I och med att eftervalsundersökningen totalt bygger på intervjusvar från nästan 4 000 personer finns det ett underlag att dra både kvantitativa och kvalitativa slutsatser från.

Av detta material drar vi slutsatsen att de viktigaste sakfrågorna som Folkpartiet vann nya väljare på var skolfrågan samt försvaret. Till detta kommer att ett antal stödröstare, som tillfälligt röstade på Centerpartiet eller Kristdemokraterna 2010, återvände till Folkpartiet 2014.

Som framgår i avsnittet ovan är det från andra allianspartier som väljarvinsterna gjorts. När Demoskop intervjuat dessa väljare om skälen uppges partiets skolpolitik vara den vanligaste anledningen till att man bytt till Folkpartiet. I andra hand har Folkpartiets försvarspolitik varit den vanligaste plusfaktorn. En allmänt positiv syn på alliansarbetet uttrycks också i många intervjuer. En sammanfattande bild av intervjusvaren ges i nedanstående ordmoln.

Figur 2: Nyvunna Folkpartiväljares viktigaste skäl för att byta parti. Ordmolnet bygger på intervjuer med väljare som bytt parti till Folkpartiet i riksdagsvalet 2014. Ordens storlek visar hur ofta dessa ord nämndes i intervjuerna. Frågan som ställdes var: "Vad är det främsta skälet till att du bytte parti mellan riksdagsvalen 2010 och 2014?" N = 147 intervjuer. Källa: Demoskop.

Analysen på partinivå får göras med större försiktighet eftersom bastalen är lägre. Den övergripande tendensen är dock att skolfrågan varit allra viktigast för de väljare som vunnits från Moderaterna och Kristdemokraterna. Väljarna som kommer från dessa partier lyfter också fram försvarsfrågan som den näst viktigaste frågan. En del

När det gäller väljarflödena från Folkpartiet till övriga partier bör man vara försiktig med att dra alltför stora slutsatser av Demoskops intervjuundersökningar, eftersom bastalen är låga. Miljöfrågan var dock ett ämne som nämndes av väljare som gick till såväl Centerpartiet som Miljöpartiet, och för Miljöpartiets del nämndes också en allmän önskan om maktskifte och förändring. För väljarflödena mellan Centerpartiet och Folkpartiet var ledarskapet i de båda partierna en faktor som påverkade i båda riktningarna. Också i år var stödöstning en viktig faktor för partibytnarna som gick till Kristdemokraterna, men även Folkpartiets ställningstagande för en tredje öronmärkt månad i föräldraförsäkringen nämndes som motiv.

Av föregående avsnitt framgår att nästan hälften av dem som röstade på Folkpartiet 2014 också hade övervägt att rösta på Moderaterna. Det handlar alltså om väljare som Folkpartiet riskerade att förlora, men övertygade om att fortsätta rösta liberalt. Även för denna grupp är Folkpartiets starka politik i viktiga sakfrågor den främsta anledningen till partivalet, och de två viktigaste sakfrågorna är Folkpartiets skolpolitik och försvarspolitik. En annan viktig fråga som framkommer i Demoskops intervjumaterial är Folkpartiets socialliberala profil, som för dessa väljare uppfattas som mer tilltalande än Moderaternas framtoning.

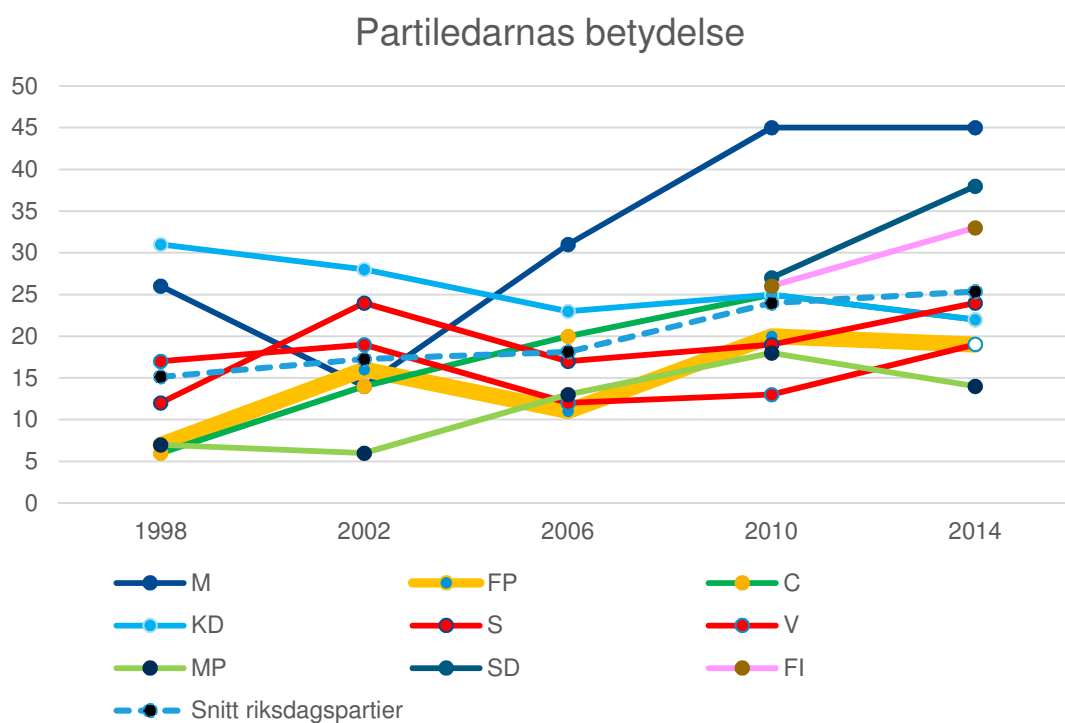

Diagram 5: Partiledarnas betydelse för partival 1998–2014. Alla siffror i procent av väljarna för respektive parti. Frågan löd: "Vilken betydelse hade partiledaren för Ditt val av parti i riksdagen i dag?" Siffrorna anger hur stor andel svarande som uppgav att partiledaren för det parti de valde var mycket betydelsefull vid valet av parti. Källa: SVT Valu.

En fråga som kommer upp i detta sammanhang är hur stor vikt partiledaren har för väljarens partival. Den svenska väljarforskningen ger generellt belägg för att partiernas politiska ideologi och budskap i viktiga sakfrågor väger väsentligt tyngre än partiledarfrågan. Detta är fallet också i år.

I Demoskops eftervalsundersökning är det allra viktigaste motivet för väljarens partival vad som är bäst för Sverige, medan det motiv som kommer på andra plats är partiets politik i en eller flera sakfrågor och tredjeplatsen intas av partiets politiska

ideologi. På fjärde plats i ordningsföljd kommer att väljaren vill se en annan samhällsutveckling, och först på femte plats kommer partiledarfrågan.

Sett över längre tid förefaller partiledarens betydelse ha ökat något. I SVT:s valundersökning har andelen väljare som svarar att partiledarfrågan är mycket betydelsefull ökat från i genomsnitt 15 procent 1998 till 25 procent i valet 2014. För Folkpartiets väljare spelar partiledarfrågan något mindre roll – både i framgångsval och förlustval är det färre Folkpartiväljare än genomsnittet för hela väljarkåren som anger partiledarfrågan som mycket betydelsefull. (Se diagram 5 på föregående sida.)

Även för Folkpartiets del har dock partiledarfrågan fått större genomslag över åren. Andelen Folkpartiväljare som lyfter fram partiledarfrågan som ”mycket betydelsefull” för valet av parti låg i år på 19 procent, vilket är en procentenhet under toppnoteringen från 2010 års val. Jämfört med andra partier är dock partiledarfrågan fortfarande inte lika central för Folkpartiet.

Genomsnittet för riksdagspartierna dras upp genom det exceptionellt höga förtroendet för Fredrik Reinfeldt, i synnerhet i valrörelserna 2010 och 2014. Vi har också sett ovan att det höga förtroendet för Moderaternas ledarskap med statsminister Fredrik Reinfeldt och finansminister Anders Borg i spetsen var ett motiv som nämndes av Folkpartiväljare som gick till Moderaterna 2014.

Väljarnas prioriteringar – och Folkpartiets

Det finns en skenbar paradox i valresultatet 2014. Enligt valundersökningar hamnade skolfrågan i topp bland årets viktigaste valfrågor, och skolan blev rentav ännu mer uppmärksammas än i förra valet: 60 procent av de tillfrågade i SVT:s valundersökning sade att skolan var mycket viktig, att jämföra med 54 procent i valet 2010.

I debatten efter valet lyftes det fram att väljarna i Valu hade utpekat skolan som valets viktigaste fråga. Men frågan som ställs i Valu ger inte hela bilden.

Demoskop har gjort en undersökning direkt efter riksdagsvalet som ger värdefulla kompletteringar. Undersökningen kan dessutom jämföras med en motsvarande studie som gjordes våren 2014, och därmed kan det ges en bild av hur stämningarna förändrades under valåret. Väsentligt att uppmärksamma är att frågan i Demoskops undersökning handlade om vilken enskild sakfråga som var allra viktigast.

Den enskilt viktigaste frågan för väljarna i september 2014 var, enligt Demoskops undersökning, Sveriges ekonomi. Jobbfrågan, som varit viktigast i marsmätningen, föll tillbaka på andra plats. Även frågorna om skolan och vården tappade i betydelse, även om de fortfarande var bland de viktigaste. Däremot prioriterades frågan om invandring och integration av fler i september än i mars.

I retoriken från de två största partierna inför valrörelsen beskrevs 2014 års val som ett jobbval. Men ju närmare valdagen kom, desto mindre utrymme fick jobb och sysselsättning i valdebatten och desto mer sjönk frågan tillbaka i väljarnas egen prioritering.

Till detta kan flera olika förklaringar tänkas. En viktig faktor är givetvis att situationen på arbetsmarknaden förbättrades under 2014 och att prognoserna inför framtiden också ljusnade. Den snabbt ökande sysselsättningen gjorde också att regeringen flera gånger under valrörelsen fick justera upp siffrorna över hur många fler jobben blivit sedan maktskiftet 2006. När optimismen över sysselsättningen ökar kan jobbfrågan upplevas som mindre avgörande i valrörelsen. Däremot bör det observeras att frågan om Sveriges ekonomi tvärtom ökade i vikt och av väljarna utpekades som den enskilt viktigaste frågan. Det understryker hur betydelsefullt det är för ett parti att vara relevant och trovärdigt i ekonomisk politik.

En annan faktor är omvärldsförändringar som tvärtom gör att andra frågor upplevs som mer brännande. Att invandring och integration hamnar på högre än frågor om exempelvis skola, vård och omsorg måste ses i ljuset av den katastrofala krisen i Syrien och Irak, och det snabbt ökande antalet asylsökande som behövde en fristad undan förtryck och förföljelse. Migrationsverkets prognoser över de kortsiktiga kostnaderna för Sveriges humanitära åtaganden, plus den ansträngda situationen i asylsystemet och den stora bristen på asylboenden, gjorde att diskussionen om hur Sverige rent praktiskt ska klara en human och generös flyktingpolitik hamnade mer i centrum. Även det ökande antalet fattiga EU-migranter som tigger på gatorna i svenska städer och samhällen blev en fråga som engagerade.

Vi konstaterar att förtroendet för Folkpartiet i skolfrågor var fortsatt högt i valrörelsen 2014 och att den också var den viktigaste frågan för Folkpartiets väljare.

Folkpartiets förtroendekapital stärktes också under valrörelsen. På denna punkt ger Valus och Demoskops undersökningar en entydig bild.

I Valu framkommer att 22 procent av de tillfrågade ansåg att Folkpartiet har den bästa politiken när det gäller skola och utbildning, den utan jämförelse högsta siffran för vårt partis del, och att de väljare som valde Folkpartiet ansåg att skola och utbildning var den fråga som hade störst betydelse för deras partival. Av Demoskops undersökningar framgår att Folkpartiet i mars 2014 pekades ut som partiet med den bästa skolpolitiken av 25 procent av dem som ansåg att skolan var den viktigaste sakfrågan, och att motsvarande siffra i september hade ökat till 28 procent. Också i Demoskops undersökning ligger skolan i topp bland Folkpartiets egna sympatisörer: i september 2014 svarade hela 36 procent av Folkpartiväljarna att skolan var den allra viktigaste sakfrågan.

Diagram 6: Den viktigaste sakfrågan för alla väljare respektive Folkpartiets väljare i september 2014. Alla siffror i procent. Frågan som ställdes var: "Var det någon enskild sakfråga som var särskilt viktig för hur du röstade i riksdagsvalet?" Källa: Demoskop.

Bland de väljare som utpekar skolan som allra viktigast har alltså Folkpartiet en mycket stark ställning. Men för att bli ett parti för många fler är det inte tillräckligt för Folkpartiet att ha ett stort förtroende i en enda av de största samhällsfrågorna.

Den enskilt viktigaste sakfrågan i väljarnas ögon är i stället ekonomi och sysselsättning, och där är Folkpartiets ställning i dag alldeles för svag. I Demoskops mätning anser alltså 16 procent av väljarkåren att Sveriges ekonomi betyder allra mest, men den andel av dessa som uppger att Folkpartiet har den bästa politiken ligger bara på 0,4 procent. Det motsvarar 0,064 procent av hela väljarkåren ($0,4 \cdot 0,16 = 0,064$). Siffrorna är inte mycket bättre när det gäller sysselsättningsfrågorna. 13 procent anser att sysselsättning är den allra viktigaste sakfrågan, och av dessa anger 2 procent (dvs. 0,26 procent av väljarkåren i stort) att Folkpartiet har den bästa politiken.

Frågan om Sveriges ekonomi är Moderaternas absolut starkaste kort. Av de 16 procent som pekar ut ekonomin som den viktigaste frågan uppger nästan otroliga 91 procent att Moderaterna har den bästa politiken på området – ett viktigt erkännande till alliansregeringens sätt att lotsa Sverige genom krisen men förstås också ett utomordentligt högt betyg åt dåvarande finansministern Anders Borg. Sysselsättningsfrågan domineras så gott som helt av Moderaterna och Socialdemokraterna, med ett visst försteg för det senare partiet och med övriga sex riksdagspartier nästan helt borta ur bilden.

Inte heller i de klassiska välfärdsfrågorna om sjukvård, omsorg och socialförsäkringar är Folkpartiet tillräckligt närvarande. Av de väljare som prioriterar vård och omsorg allra högst anser bara 2 procent att Folkpartiet har den bästa politiken på området, och på området socialförsäkringar och bidrag är motsvarande siffra 1 procent. Välfärdsområdet domineras i stället fullständigt av Socialdemokraterna, som ligger långt före tvåorna Kristdemokraterna (inom vård och omsorg) och Vänsterpartiet (inom socialförsäkringsområdet).

Förtroendet för Folkpartiets försvarspolitik steg radikalt under valrörelsen. Av de tillfrågade som anser att försvarsfrågan är allra viktigast är det hela 51 procent som anger Folkpartiet som det parti som har den bästa försvarspolitik. I båda fallen är det smala väljargrupper som prioriterar frågan allra högst, men vi kan dock konstatera att försvarsfrågan var en viktig fråga för de väljare som gav Folkpartiet sin röst och att dess betydelse ökade snabbt under halvåret före valet. Folkpartiet har i dag sakfrågeägarskap i försvarsfrågor, dels bland väljarkåren som helhet, dels bland de väljare som prioriterar försvarsfrågor. Att förvalta detta förtroende är en viktig uppgift för partiet framöver.

Har Folkpartiet blivit otydligare?

Det blir allt trängre i det svenska politiska landskapet. I dag förväntas den intresserade medborgaren hålla reda på nio etablerade partier i svensk rikspolitik (de åtta riksdagspartierna plus FI, som ju erövrade en plats i Europaparlamentet), plus eventuella lokalpartier och andra utmanare. Folkpartiet är dessutom inte något stort parti. Ett första steg för att en väljare ska intressera sig för ett parti, och kanske också besluta sig för att ge det sitt stöd, är därför att väljaren alls får upp ögonen för partiets existens och förknippas partiet med något särskilt. En fråga som behöver ställas i detta sammanhang är därför hur många väljare som har någon bestämd bild av Folkpartiet, och hur denna bild i så fall ser ut.

Ett sätt att illustrera detta är att gå till den mätserie över partiernas karaktärsdrag som den tidigare Forskningsgruppen för samhälls- och informationsstudier (FSI) låtit göra sedan 1984.³ Denna undersökning handlar alltså inte om vad väljarna anser om partiernas politik, utan syftar till att kartlägga vilka positiva och negativa egenskaper som förknippas med olika partier. Utvecklingen över tid ger på så vis en bild av hur väljarnas uppfattning om olika partier förändras.

Föga förvånande förknippas de stora partierna med fler egenskaper: dessa partier har fler väljare och även större makt i samhället, och därmed är det också fler personer som aktivt har formulerat en uppfattning om dem. När det gäller Folkpartiet har partiets starkaste karaktärsdrag stöd av 26 procent av de tillfrågade, att jämföra med

³ FSI har sedan den 13 juni 2014 övergått till företaget Kairos Future AB.

64 procent för Moderaternas starkaste karaktärsdrag och 56 procent för Socialdemokraternas starkaste karaktärsdrag. Om man godtyckligt drar gränsen vid 20 procent visar tabell 7 nedan vilka karaktärsdrag som allmänheten på senare år utpekar som Folkpartiets starkaste.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Frihet	28	25	24	25	27	27	27	23	26
Samarbetsvillig	30	28	29	27	27	27	25	24	24
Vacklande hit och dit	25	29	28	25				22	22
Vill belöna personliga insatser	20		22	21	24	24	24	22	
Kunnighet		20	21			23	21		
Lyssnar på vanligt folk	26				21	22			
Emot förbud och kontroller	20			21					
Framtidsinriktad	20								

Tabell 7: Folkpartiets starkaste egenskaper och kännetecken i allmänhetens ögon 2005–2013. Urvalet återger de karaktärsdrag som nämns av minst 20 procent av de tillfrågade. Karaktärsdraget "Svensk" har exkluderats eftersom det togs bort ur undersökningarna 2011. Frågan som ställdes löd: "Man kan inte lägga märke till eller komma ihåg allt som partierna gör och tycker. Ändå kan man få en ganska stark *känsla* för vad de står för. Nedan anges några mer allmänna egenskaper. Försök ange din känsla av vilket eller vilka partier varje egenskap passar in på." Källa: Forskningsgruppen för samhälls- och informationsstudier (FSI).

Denna tabell illustrerar att det på senare år är allt färre egenskaper som breda väljargrupper förknippar med Folkpartiet. Hösten 2013, som var det sista undersökningstillfället före valet, var det tre karaktärsdrag som minst 20 procent av de tillfrågade satte i samband med Folkpartiet. Ett av dessa karaktärsdrag var "vacklande hit och dit", en egenskap som i många år förknippades med Folkpartiet men som försvann från listan 2009 för att sedan återkomma 2012. De två andra är det liberala kärnvärdet "frihet" samt den för ett koalitionsparti utmärkta egenskapen "samarbetsvillig".

Vi vågar oss på svara jakande på den fråga som ställdes i rubriken: Folkpartiet har i väljarnas ögon blivit något otydligare på senare år. Det kan tyckas paradoxalt att hävda detta när vi samtidigt beskriver en valkampanj byggd runt ett antal mycket konkreta budskap i sakfrågor, flera av dem dessutom i konfliktmättade ämnen som invandring, jämställdhet eller kärnkraft.

Men detta måste sättas i relation till att Folkpartiet gick in i valrörelsen med tio år av allt tätare allianssamarbete, varav åtta år i regeringsställning. Under den för svenska förhållanden rekordlånga borgerliga regeringsperioden fördjupades samarbetet successivt, och Folkpartiet framtonade därför som en partner i ett framgångsrikt team. I takt med att allianssamarbetet blev alltmer självklart skapades det visserligen utrymme för partierna att synliggöra åsiktsskillnader utan att detta skadade alliansens trovärdighet, men den sammantagna effekten blev ändå att partierna i många väljares ögon blev mer lika varandra. Resultatet blev att bilden av Folkpartiet som enskilt parti blev mindre entydig.

Denna tolkning får också stöd av den enkät som vi själva genomfört, och där vissa av frågorna var identiska med motsvarande enkät efter valet 2010. Av 3 522 svarande på denna delfråga ansåg 52 procent i enkäten till medlemskåren att Folkpartiet inför valet var tydligt eller ganska tydligt och effektivt profilerat, medan 46 procent ansåg att partiet inte var så särskilt profilerat eller rentav var mycket otydligt profilerat.

Samtidigt var 69 procent av de svarande medlemmarna av den åsikten att allianssamarbetet var positivt eller i huvudsak positivt för Folkpartiet inför valrörelsen, även om 56 av dessa 69 procent ansåg att allianssamarbetet gjorde det svårare för partiet att profilera sig självt. De positiva svaren på dessa delfrågor ligger lägre än i motsvarande enkät efter 2010 års val.

Även Folkpartiets egna medlemmar är alltså av uppfattningen att partiets egen profilering blivit mindre tydlig på senare år. Som vi framhåller ovan handlar inte detta om att våra åsikter i sakfrågor blivit otydliga, utan snarare att bristen på röd tråd gör att den samlade framtoningen inte är tillräckligt klar.

De åtta åren av tätt och framgångsrikt regeringssamarbete har gett Folkpartiet unika möjligheter att bidra till liberala samhällsreformer. När partiet nu går i opposition skapas ett utrymme som måste tas till vara för att stärka Folkpartiets egen profilering som självständigt parti.

Medelklassen som försvann

Folkpartiets tillbakagång i valet 2014 är inte jämnt fördelad över hela väljarkåren, varken geografiskt, åldersmässigt eller socioekonomiskt. Tvärtom visar materialet att Folkpartiet hållit ställningarna relativt väl på vissa håll, men samtidigt drabbats av kraftiga tillbakagångar på andra.

I den interna eftervalsdebatten beskrivs detta ibland som en stad–land-fråga, eller som att Folkpartiet blivit ett parti för storstadsbor. Det finns ett element av sanning i detta. Vi menar dock att frågan är mer komplex än så och att den hänger samman med ett ännu mer grundläggande problem.

Vår bedömning är att Folkpartiet nådde ut väl till de mest högutbildade, men att partiet tappade stort i den breda medelklass som utgör majoriteten av väljarna. Att partiet tappade mindre i storstadsregionerna beror alltså inte på att partiet skulle ha profilerat sig i storstadsfrågor, utan på att partiets profilering till stor del uppfattades som riktad till en viss grupp väljare som i huvudsak finns i storstäderna. Att valresultatet i sin tur blev så dåligt hänger samman med att den väljargrupp vi nådde fram till var relativt smal.

Det kan vara frestande att säga att vi i årets val i alla fall nådde fram till våra kärnväljare, om man med kärnväljare menar akademiker med så kallade storstadsvärderingar där liberala hjärtefrågor som internationalism och feminism är viktiga beståndsdelar. Vi vill inte utesluta möjligheten att detta stämmer, men vi vill ändå varna för att partiet skulle kunna slå sig till ro med den slutsatsen. Folkpartiet är ett parti som många kan tänka sig att rösta på men som har mycket få kärnväljare, och väljarrörligheten är lika hög om än inte högre i storstäderna. Den nyss beskrivna gruppen är förvisso en av Folkpartiets viktigaste väljargrupper, men om detta är den enda grupp vi når fram till är Folkpartiet dömt att förbli ett litet parti.

I vilka grupper gjorde då Folkpartiet sina största väljarförluster i år? För att undersöka detta närmare har vi detaljstuderat valresultatet i riksdagsvalet i Sveriges 290 kommuner, och jämfört detta med vad valundersökningarna ger vid handen när det gäller Folkpartiets väljarstöd i olika samhällsgrupper.

Vår slutsats är att Folkpartiets tillbakagång var som allra störst i den breda medelklassen och att detta märks allra tydligast i de mellanstora städerna och deras omgivningar. Förenklat uttryckt: det var inte i bostadsrätterna i Stockholms innerstad vi förlorade valet och inte heller i glesbygden i Norrlands inland, utan i radhuskvarteren i städer som Växjö, Örebro och Umeå.

När vi analyserat riksdagsvalet på kommunnivå har vi utgått från den kommungruppsindelning som Sveriges kommuner och landsting (SKL) och Statistiska centralbyrån (SCB) har utarbetat.⁴ Denna indelning bygger på funktionella faktorer, där kommuner med likartad näringsstruktur och liknande förutsättningar placeras i samma grupp. Den senaste versionen togs fram 2011 och delar in de 290 kommunerna i tio olika grupper:

⁴ För en detaljerad lista över de kommuner som ingår i kommungrupperna, se bilaga 4.

1. **Storstäder.** Kommuner med en folkmängd som överstiger 200 000 invånare, dvs. Stockholm, Göteborg och Malmö.⁵
2. **Förortskommuner tillorstäder** (38 kommuner). Kommuner där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun. Det vanligaste utpendlingsmålet ska vara någon av storstäderna. Exempel: Burlöv, Lomma, Mölndal, Nacka, Upplands Väsby och Öckerö.
3. **Större städer** (31 kommuner). Kommuner med 50 000–200 000 invånare samt en tätortsgrad överstigande 70 procent. Exempel: Borås, Helsingborg, Trollhättan, Örebro och Östersund.
4. **Förortskommuner till större städer** (22 kommuner). Kommuner där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i en annan kommun. Det vanligaste utpendlingsmålet ska vara någon av de större städerna i grupp 3. Exempel: Gnesta, Grästorps, Knivsta och Kävlings.
5. **Pendlingskommuner** (51 kommuner). Kommuner där mer än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till en annan kommun. I denna grupp återfinns de pendlingskommuner som inte ingår i grupp 2 eller grupp 4. Det handlar alltså dels om kommuner där mellan 40 och 50 procent av nattbefolkningen pendlar till en kommun med mer än 50 000 invånare, dels om kommuner där minst 40 procent pendlar till en kommun som har färre än 50 000 invånare. Exempel: Alingsås, Hjo, Sigtuna, Skinnskatteberg och Vännäs.
6. **Turism- och besöksnäringkommuner** (20 kommuner). Kommuner där antalet gästnätter på hotell, vandrarhem och campingar överstiger 21 per invånare eller där antalet fritidshus överstiger 0,20 per invånare. Exempel: Borgholm, Båstad, Strömstad och Åre.
7. **Varuproducerande kommuner** (54 kommuner). Kommun där 34 procent eller mer av nattbefolkningen mellan 16 och 64 år är sysselsatt inom tillverkning och utvinning, energi och miljö samt byggverksamhet. Exempel: Bengtsfors, Gislaved, Gnosjö, Ovanåker och Oxelösund.
8. **Glesbygdskommuner** (20 kommuner). Kommun med en tätortsgrad understigande 70 procent och mindre än åtta invånare per kvadratkilometer. Exempel: Bräcke, Pajala, Sorsele, Vilhelmina och Övertorneå.
9. **Kommuner i tätbefolkad region** (35 kommuner). Kommun med mer än 300 000 personer inom en radie på 112,5 kilometer. I denna grupp hamnar alltså kommuner som inte går att placera in i någon av grupperna 1–8 och som ligger i en relativt tätbefolkad region. Exempel: Eksjö, Kristinehamn, Sala och Simrishamn.
10. **Kommuner i glesbefolkad region** (16 kommuner). Kommun med mindre än 300 000 personer inom en radie på 112,5 kilometer. Precis som med grupp 9 handlar det om kommuner som inte går att placera in i någon av grupperna 1–8. Skillnaden är att dessa kommuner ligger i relativt glesbefolkade delar av Sverige. Exempel: Haparanda, Härnösand, Mora och Söderhamn.

Av diagram 7 på följande sida framgår hur många röster på Folkpartiet som kom från de olika kommungrupperna. Diagrammet bör tolkas mot bakgrund av att Sverige är ett urbaniserat land, där exempelvis var tredje invånare bor i någon av storstäderna eller deras pendlingskommuner (dvs. kommungrupp 1 och 2) medan få människor bor i utpräglad glesbygd.

⁵ Eftersom indelningen gjordes 2011 inkluderas inte Uppsala.

Folkpartiets väljarstöd per kommungrupp i antal röster

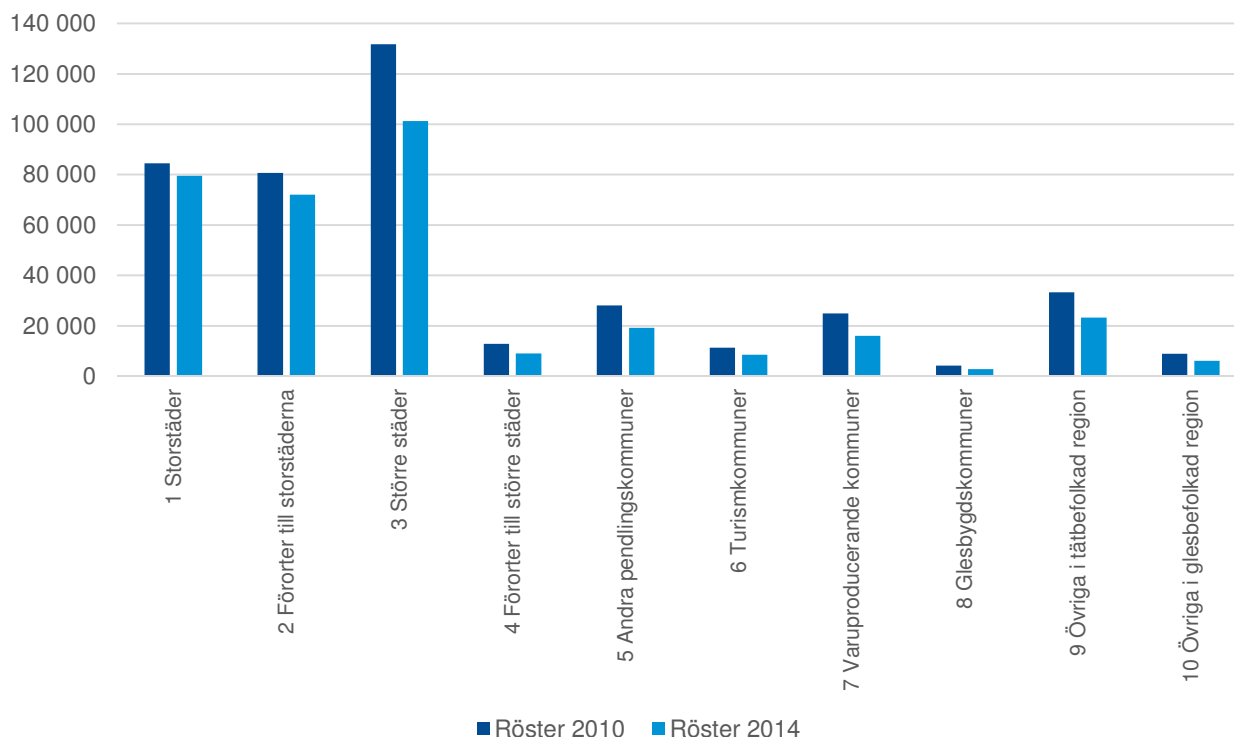

Diagram 7: Antal röster på Folkpartiet i riksdagsvalen 2010 och 2014, fördelade på de tio kommungrupperna enligt SKL/SCB:s indelning. Källa: Valmyndigheten.

Att Folkpartiets röster i huvudsak kommer från kommungrupp 1–5 (dvs. storstäder, större städer samt pendlingskommuner) är mot den bakgrunden inte förvånande. Vad som däremot bör uppmärksammas är att Folkpartiets tillbakagång blev extra kraftig i landets mellanstora städer och deras pendlingskommuner, alltså kommungrupperna 3 och 4, medan partiet höll ställningarna något bättre i storstadsregionerna.

Detta framgår tydligare om man i stället studerar Folkpartiets väljarandel i riksdagsvalet i de olika kommungrupperna. Partiet tappade stöd i samtliga kommungrupper, men tillbakagången i landets mellanstora städer med kringliggande pendlingskommuner var dubbelt så stor som i de tre storstäderna.

Ännu mer dramatiskt blir denna skillnad om den ses i relativa termer. I storstäderna sjönk Folkpartiets väljarstöd med 11,8 procent, medan tillbakagången i mellanstora städer motsvarar en minskning av väljarstödet med 26,6 procent. Minskningen i pendlingsorterna i kommungrupp 5 motsvarar ett väljarstöd som krympt med mer än en tredjedel: minus 34,1 procent.

Dessa förändringar har lett fram till en ny sammansättning av Folkpartiets väljarkår. I 2010 års riksdagsval var Folkpartiet överrepresenterat i storstadsregionerna och underrepresenterat på landsbygden, men hade en väljarandel i nivå med rikssnittet i landets medelstora städer och pendlingskommunerna utanför storstadsregionerna. I år har dessa siffror förskjutits så att Folkpartiet nu även i de medelstora städerna och pendlingskommunerna utanför storstadsregionerna har ett svagare väljarstöd än riksgenomsnittet. I än högre grad har alltså Folkpartiet blivit ett storstadsparti.

Folkpartiets väljarstöd per kommungrupp i procent

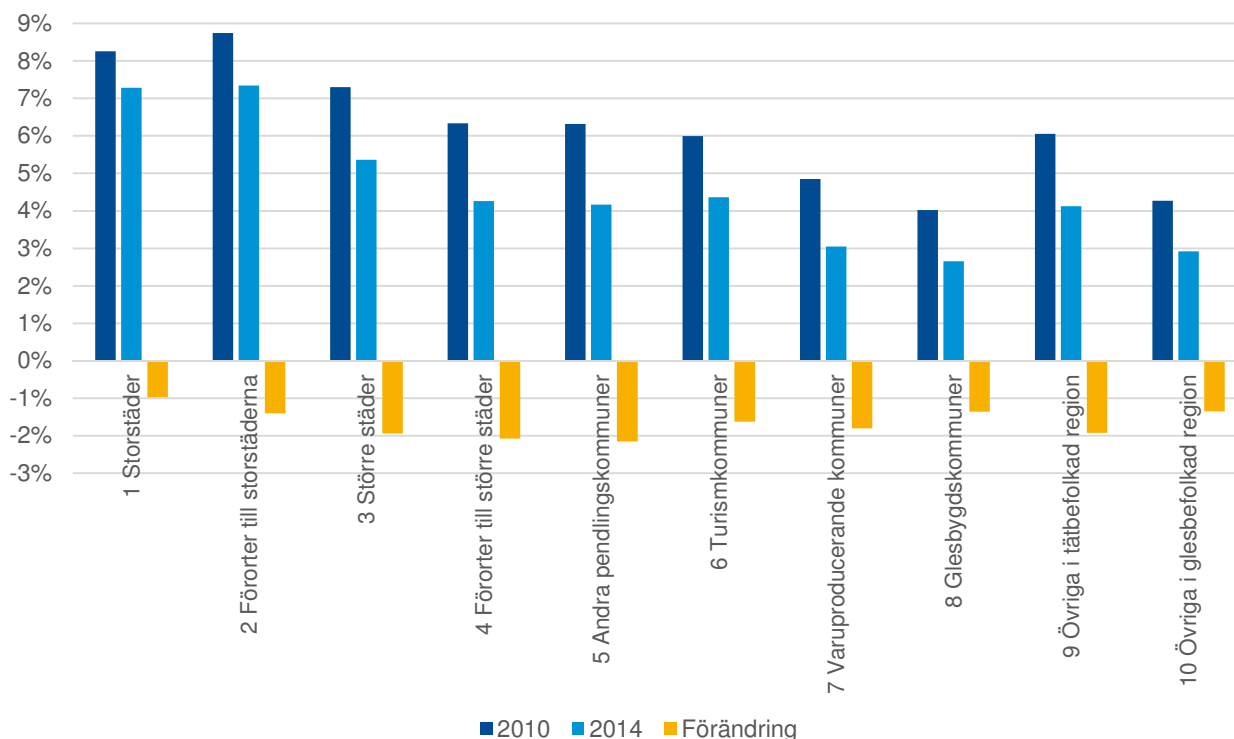

Diagram 8: Folkpartiets väljarandel i riksdagsvalen 2010 och 2014 i de tio kommungrupperna enligt SKL/SCB:s indelning. Källa: Valmyndigheten.

Är detta då inte detsamma som att Folkpartiet attraherar storstadsbor och överger det övriga landet? Riktigt så enkelt är det inte. Vi vill fördjupa beskrivningen ovan genom att lägga till annat material som visar vilka väljare som vänt Folkpartiet ryggen.

SVT:s valundersökning visar nämligen att Folkpartiets tillbakagång är ojämnt fördelad mellan olika grupper. När det gäller väljare i förvärvsaktiv ålder håller Folkpartiet ställningarna bland personer i Saco-gruppen, det vill säga traditionella akademikeryrken. Däremot har Folkpartiet backat påtagligt bland övriga grupper på arbetsmarknaden, och allra mest bland väljare i TCO-gruppen. Det är här den breda medelklassen finns: poliser, förskollärare, sjuksköterskor, säljare, tjänstemän i små och stora företag och många andra.

Valu: Folkpartiets stöd bland LO-, TCO- och Saco-väljare

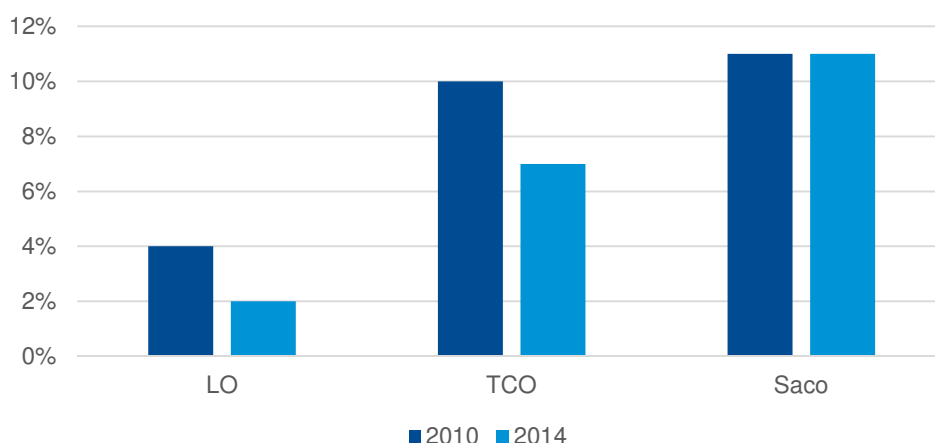

Diagram 9: Folkpartiets väljarstöd bland LO-, TCO- och Saco-väljare i riksdagsvalen 2010 och 2014. Källa: SVT Valu.

Den beskrivning som Valu ger ligger helt i linje med vad en annan mätserie illustrerar, nämligen Sifos månatliga strukturrapporter över förändringar i väljaropinionen. En genomgång av underlaget från Sifo bekräftar Valus bild, nämligen att Folkpartiet behållit sitt stöd i gruppen Saco-väljare men däremot successivt tappat fäste bland TCO-väljare (och även sett siffrorna sjunka bland LO-väljare, där dock stödet var lågt redan förut). Nedanstående diagram visar månadssiffrorna och den långsiktiga trenden under mandatperioden 2010–2014 enligt Sifo.

Sifo: Folkpartiets stöd bland LO-, TCO- och Saco-väljare

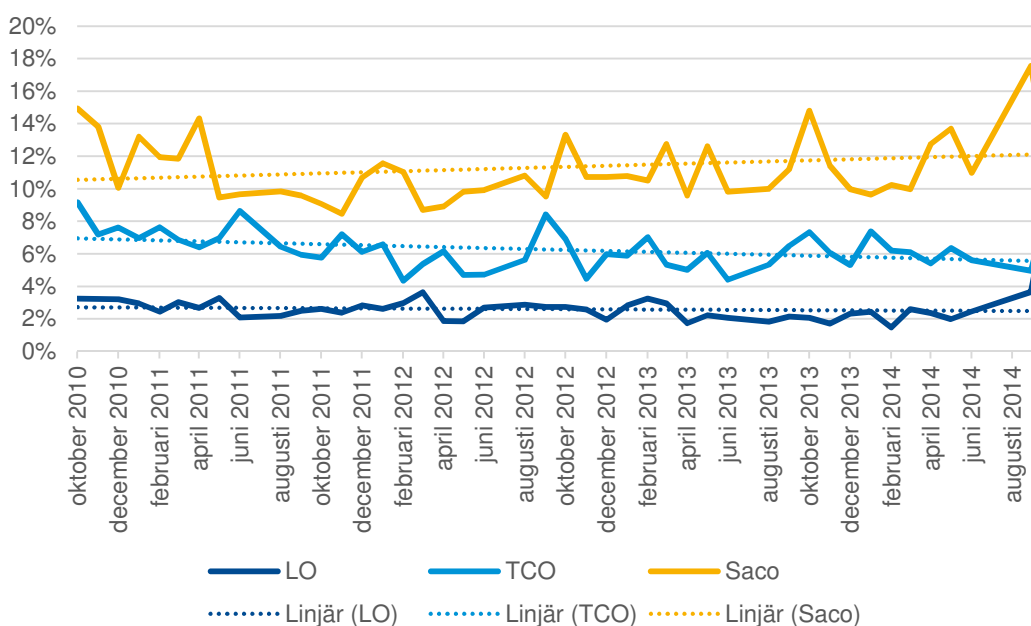

Diagram 10: Folkpartiets väljarstöd bland LO-, TCO- och Saco-väljare under mandatperioden 2010–2014. Källa: Sifo.

Ända sedan Bertil Ohlins dagar finns det en invand föreställning om att Folkpartiet är ett tjänstemannaparti. Mot bakgrund av 2014 års valresultat är detta tyvärr en alltför generell beskrivning. Folkpartiet har i dag inte längre någon märkbar överrepresentation hos de tjänstemannagrupper som återfinns i TCO, utan vårt starka stöd återfinns helt och hållet i de utpräglade akademikeryrken som organiseras i Saco.

Detta är en väsentlig del av förklaringen till att Folkpartiets tillbakagång fördelats ojämnt över landet. Att tillbakagången blev mindre i storstadsregionerna beror inte nödvändigtvis på att partiet skulle driva typiska storstadsfrågor, utan på att partiet höll ställningarna bättre bland typiska akademikergrupper och att dessa i sin tur är fler i storstadsregionerna.

Tillbakagången blev desto större i de allmänna tjänstemannagrupper som bär upp den svenska medelklassen, och som varit en väsentlig väljarbas för Folkpartiet. När denna väljarbas eroderade påverkades väljarsiffrorna i hela landet, men nettoeffekten blev mest synlig i de mellanstora städerna där denna grupp är särskilt viktig. Ska Folkpartiet bli ett större parti är en av våra centrala uppgifter att på nytt bli ett relevant parti för den breda medelklassen i hela Sverige.

Övrig demografi

Längre tillbaka i tiden har Folkpartiet haft en viss överrepresentation bland kvinnliga väljare, men de senaste valen har könsfördelningen utjämnats. Så är också fallet år 2014. Både Valu och Demoskops eftervalsundersökning ger vid handen att könsfördelningen är i princip jämn och att skillnaderna ligger klart inom den statistiska felmarginalen.

Mätinstituten kommer dock fram till olika slutsatser när det gäller stödet för Folkpartiet i olika åldersgrupper. Enligt Valu märks inga påtagliga skillnader mellan Folkpartiets väljarsiffror bland unga förstagsängväljare (18–21 år), personer i åldrarna 22–30 år, 31–64 år eller 65 år och uppåt.⁶

Demoskop, däremot, ger en annan bild. I Demoskops eftervalsundersökning redovisar åldersfördelningen på ett annat sätt och delar också upp befolkningen i andra åldersgrupper, vilket gör att siffrorna inte är direkt jämförbara. Icke desto mindre bör skillnaden mellan de båda instituten uppmärksammas.

I Demoskops undersökning är andelen väljare i åldrarna 18–29 år lika stor bland Folkpartiets väljare som i allmänheten i stort, vilket tyder på att Folkpartiet inte är underrepresenterat bland unga vuxna. Däremot har Folkpartiet en lägre andel väljare som är i åldrarna 30–64 år, och särskilt i kategorin 45–64 år, som utgör 28 procent av Folkpartiets väljarkår men 34 procent av hela väljarkåren. Klart överrepresenterade är i stället personer som är 65 år eller äldre, vilka utgör 23 procent av allmänheten men hela 32 procent av Folkpartiets väljarkår.

All väljarforskning visar att Folkpartiet har ett starkare stöd bland tjänstemän än bland arbetare och att stödet är högre bland personer med akademisk utbildning, och detta mönster står sig väl också i årets val. Enligt Valu är stödet för Folkpartiet dubbelt så högt bland tjänstemän som bland arbetare (8 procent mot 4 procent),

⁶ Stödet för Folkpartiet i Valu är 7 procent i ålderskategorin 18–21 år, 6 procent i kategorin 22–30 år, 6 procent i kategorin 31–64 år och 7 procent i kategorin 65 år och äldre. Att alla dessa siffror ligger högre än Folkpartiets faktiska valresultat beror på att partiet är överrepresenterat i Valu. Det väsentliga i detta sammanhang är därför inte procenttalen som sådana, utan att skillnaden mellan olika ålderskategorier är mycket liten.

och i Demoskops eftervalsundersökning uppger hela 73 procent av Folkpartiets sympatisörer att de har utbildning på universitetsnivå.

Även när det gäller stödet för Folkpartiet bland personer med svensk respektive utländsk bakgrund ligger årets väljarundersökningar i linje med studier från tidigare val. I Valu 2014 uppger 7 procent av dem som vuxit upp i Sverige att de röstade på Folkpartiet, att jämföra med 5 procent av dem som vuxit upp utanför Sverige. Skillnaden är förhållandevis liten, men ändå tillräcklig för att böra noteras. Däremot är bastalen i Valu så pass låga att de inte tillåter några meningsfulla slutsatser om stödet för Folkpartiet bland personer uppvuxna i Norden utanför Sverige, i Europa utanför Norden eller utanför Europa.

Folkpartiet har längre tillbaka i tiden haft ett starkare stöd bland personer som ofta deltar i gudstjänst eller andra möten i religiösa samfund, men denna överrepresentation har sedan länge försvunnit. I 2014 års Valu märks inga signifikanta skillnader mellan personer som brukar delta i gudstjänst eller ej, annat än att stödet för Folkpartiet möjligtvis är något svagare bland personer som deltar i gudstjänst minst en gång i månaden.

Vikten av ett bredare politiskt budskap

En viktig slutsats för Folkpartiet av valet 2010 var att partiet behövde bredda sig, och nå ut i fler frågor förutom skolfrågan. Detta arbete har också bedrivits under mandatperioden. Vi har återerövat mark på jämställdhetsområdet, där 9 procent av väljarna enligt Valu anger att Folkpartiet har den bästa politiken. Folkpartiet har också högre förtroende i flykting- och migrationspolitik än vårt valresultat (8 procent enligt Valu). Även i försvarsfrågorna och energipolitiken har Folkpartiet högt förtroende.

Icke desto mindre är det tydligt att Folkpartiet, för att långsiktigt kunna hävda sig som ett attraktivt alternativ för fler liberalt sinnade väljare, även måste återeröva en tydligare närvaro i politikens absoluta huvudfrågor: ekonomin och sysselsättningen, samt den sociala välfärden med tyngdpunkt mot vård och omsorg. Det duger inte att överlåta debattutrymmet i dessa frågor till andra partier med andra ideologiska utgångspunkter.

Om vi inte är beredda att ge den ekonomiska politiken och välfärdsfrågorna ökad tyngd i vårt politiska arbete, så måste vi ställa oss frågan vad detta i så fall sänder för budskap till den breda allmänhet som anser att dessa frågor är viktigast. Den krassa sanningen är att väljarna faktiskt har rätt: ett parti som har ambitionen att nå ut till stora väljargrupper måste kunna erbjuda en självständig och sammanhållen politik om hur resurser ska skapas och välfärden organiseras. Detta ansvar vilar extra tungt på ett socialliberalt parti vars ideologi handlar om att kombinera en dynamisk marknadsekonomi med socialt ansvar.

Detta handlar om ett vägval för Folkpartiet. Det är fullt möjligt för ett parti att överlåta de flesta av politikens vardagsnära frågor till andra partier, och i stället välja att uteslutande profilera sig på smalare områden. Men i så fall kommer detta parti att förbli litet, och ett valresultat kring 5,4 procent kommer i så fall att vara ganska förväntat.

Vi menar dock att ett sådant vägval vore att göra den svenska liberalismen en otjänst. Vi vill i stället förespråka en framtidsväg där Folkpartiet ägnar ökad kraft åt fler av de frågor som alltid kommer att vara grundläggande för ett anständigt samhälle – däribland ekonomi, jobb och social välfärd. Folkpartiet måste helt enkelt finnas med

också i dessa frågor för att kunna ha potential att bli ett trovärdigt alternativ inte bara för 5,4 eller 7,1 procent, utan för betydligt fler än så.

För att förebygga missförstånd vill vi understryka att detta inte betyder att Folkpartiet skulle tona ner sin politik på andra ideologiskt viktiga områden. Det handlar inte heller om att Folkpartiet ängsligt skulle anpassa sina åsikter efter gissningar om vad som kan vara populärt för dagen. Vi ska stå för våra liberala värderingar och bygga vår politik på den, även i de stunder då antiliberala åsikter tycks ha medvind för dagen. Men i partiets fortsatta arbete för att bredda sig måste politikens förstarangsfrågor om ekonomi och social välfärd ges ökad tyngd, och vi måste kunna ge svar på de frågor som människor ställer också på dessa områden. Detta är en nödvändig om än inte tillräcklig förutsättning för att Folkpartiet långsiktigt ska kunna växa sig starkare.

Under perioden fram till valet 2014 hade Folkpartiet således breddat sig framgångsrikt till fler frågor än skolan. Men de andra frågor som kom i första rummet var sådana som relativt få väljare tillmätte stor betydelse för sitt partival. Detta är inte detsamma som att Folkpartiet profilerat sig i fel frågor vid sidan av skolan, utan ett rent konstaterande av att ämnen som ekonomi och sysselsättning samt social välfärd är centrala för många fler väljare.

I dialogen med många medlemmar har det uttryckts att ”problemet var att budskapen spretade”. Det stämmer att det är få väljare som samtidigt prioriterar betyg, Nato, fler pappamånader och ett tydligt ja till invandring. Men vår poäng är att detta bara blir ett kommunikativt problem för Folkpartiet om vi uppfattas som frånvarande i de för väljarna viktigaste frågorna. Om vi däremot är ett relevant parti i politikens huvudfrågor har vi också bättre förutsättningar att även föra ut offensiva budskap i andra hjärtefrågor utan att den samlade bilden blir spretig.

Folkpartiets val av profilfrågor fick dessutom en annan följd som påverkade valrörelsen: vi hade olika huvudmotståndare i olika frågor.

I skolfrågan gick Folkpartiet in i valrörelsen som sakfrågeägare som de andra partierna förhöll sig till. Den tydliga konfliktlinjen gick mellan Folkpartiet och de tre rödgröna partierna, men debatten komplicerades av att Folkpartiet samtidigt hade ett starkt intresse av att vårda sexpartiuppbyggnaden om friskolorna (som Socialdemokraterna och Miljöpartiet sedan spräckte efter valet genom att göra upp med Vänsterpartiet). I jämställdhetsfrågan konkurrerade vi med Miljöpartiet och Socialdemokraterna om feministiskt sinnade mittenväljare, medan vi däremot i energifrågan hade Miljöpartiet som huvudmotståndare. I debatten om migration och flyktmottagande hade vi återigen Miljöpartiet som åsiktsfrände, medan vårt försvarsvänliga och Nato-positiva budskap tvärtom skapade en tydlig konflikt mot samma parti. I förhållande till andra borgerliga partier låg vi nära Kristdemokraterna och Moderaterna i energipolitiken och vi konkurrerade framgångsrikt med Moderaterna om försvarsvänliga väljare, men i jämställdhetsfrågorna var åsiktsskillnaden stark mellan oss och Kristdemokraterna.

Det är i debatten som åsikter tydliggörs för väljarna, och ett parti som räds konflikt med sina meningsmotståndare har snart inte heller några sympatisörer. Det är därför inte nödvändigtvis ett problem att på detta sätt söka konflikt i valrörelsen med ett visst parti i en sakfråga, och samtidigt markera samhörighet med det i en annan fråga. Men det ställer höga krav på att partiet bygger sin valkampanj kring en sammanhängande berättelse, som knyter ihop de olika budskapen och gör de skilda konfliktlinjerna mer begripliga för den enskilda väljaren.

En sådan sammanhängande berättelse var en bristvara i årets valkampanj, som i stället bestod av ett antal fristående budskap i sakfrågor som visserligen var tydliga och ideologiska men som inte hade någon uttalad inbördes koppling. I alltför liten grad fungerade de olika budskapen som en sammanhållen helhet i väljarens ögon. Därför fungerade de inte ömsesidigt förstärkande, utan budskapen blev i stället mer av parallella kampanjer som var riktade till olika väljargrupper. Därmed lyckades vi inte tillräckligt väl att uttrycka berättelsen om Folkpartiets samhällsvision.

Kampanjen och partiorganisationen

En valkampanj är också en stor logistisk operation. I ett parti med tusentals aktiva handlar det om allt från att planera kampanjaktiviteter och genomföra utbildningar till att hantera löpande information och kampanjstöd till kandidater, förtroendevalda och andra aktiva på alla nivåer. En extra utmaning är också att göra detta på ett sätt som tar hänsyn till att partiet inte har samma resurser på lokal och regional nivå i olika delar av landet.

På nationell nivå var kampanjorganisationen uppbyggd enligt ungefär samma linjer som i mellanvalsperioden. Detta var delvis betingat av resursskäl, men hade också den fördelen att de flesta medarbetare i valrörelsen inte behövde få en väsentligt förändrad roll även om arbetsuppgifterna och tempot naturligtvis var annorlunda i kampanjfasen.

De utvärderingar som gjorts ger oss belägg för att säga att Folkpartiets kampanjorganisation på riksnivå i allt väsentligt fungerade väl. Kampanjen genomfördes på ett effektivt sätt, den löpande interninformationen nådde ut och de olika stöd- och servicefunktionerna ges ett högt betyg.

I en snabbenkät som besvarades av 176 nyckelpersoner⁷ dagen efter valet ger 46 procent av de svarande ett klart positivt omdöme (5–6 på en sexgradig skala) om kampanjstödet från Folkpartiet på central nivå. Ytterligare 45 procent ger medelbetyg (3–4 på en sexgradig skala), medan 9 procent är kritiska (1–2). Ser man till enskilda delar av kampanjen ges den interna kampanjinformationen ett positivt omdöme av 58 procent mot 6 procent negativa, och distributionen av kampanjmaterial får positivt omdöme av 50 procent medan 7 procent är negativa. Att svarsbilden blir mer sammansatt när det gäller frågan om huruvida önskemål om mer resurser har tillgodosetts av riksorganisationen (37 procent positiva, 15 procent negativa) är troligtvis ofrånkomligt när resurserna är begränsade.

Även vad gäller sociala medier får riksorganisationens arbete överlag ett klart godkänt betyg. Ändå finns det anledning att följa upp frågan om sociala medier på ett noggrant sätt. Ett observandum från valanalysgruppens egen enkät⁸ är till exempel att andelen nöjda är högre bland dem som kontaktat Folkpartiet via telefon eller e-post än bland dem som kontaktat Folkpartiet via sociala medier (84 respektive 69 procent

⁷ Enkäten skickades till partistyrelsen, valledare i länsförbund och lokala föreningar, länsförbundens förbundsledningar, partiets ombudsmän samt riksdagsledamöter, andra toppkandidater till riksdagen samt toppkandidater i tio landsting och 30 kommunföreningar.

⁸ Valanalysgruppens enkät skedde i webbform och vände sig till både allmänheten och Folkpartiets medlemmar. Enkäten innehöll både frågor med fasta svarsalternativ och utrymme för att lämna fritextsvar, en möjlighet som utnyttjades av de flesta. Enkäten till allmänheten pågick under perioden 21 oktober–3 november och spreds i huvudsak via sociala medier, medan enkäten till medlemskåren skickades direkt till alla medlemmar som har e-postadress registrerad i Folkpartiets kontaktsystem. Totalt inkom 2 025 svar från allmänheten och 4 636 svar via medlemsenkäten, vilket är långt över vad vi vågat hoppas på med tanke på den korta svarstiden. I medlemsenkäten motsvarar detta en svarsfrekvens på 41,2 procent, vilket ska jämföras med att eftervalsenkäten till medlemmarna 2010 hade en svarsfrekvens på 24,8 procent.

bland medlemmarna, 77 respektive 69 procent hos allmänheten). Det är viktigt att väljar- och medlemsdialogen via sociala medier tas på lika stort allvar som dialogen via andra kanaler.

De utbildningsåtgärder som riksorganisationen genomfört får överlag ett mycket högt betyg. Den till antalet deltagare viktigaste åtgärden var det liberala riksmötet, som i år hölls i Örebro. På en femgradig skala gav hela 88 procent överbetyg (4 eller 5), och endast en procent underbetyg (1 eller 2). Även riksorganisationens särskilda kandidatprogram för ledande kandidater fick ett mycket positivt betyg: 73 procent av de deltagande på det första tillfället gav betyget 4 eller 5 på en femgradig skala, och motsvarande siffra för det andra tillfället var 74 procent. I samarbete med länsförbundet i Stockholms län gjordes också en långsiktig åtgärd på ett antal prioriterade kommuner och landsting, den så kallade 30/10-åtgärden, vars strategikonferens fick överbetyg (4 eller 5 på en femgradig skala) av hela 94 procent av deltagarna.

Den enskilda delen i kampanjplaneringen där missnöjet var störst från regional och lokal nivå är fördelningen av besök från ministrar och andra ledande nationella kandidater. I enkäten till partiets nyckelpersoner svarade 31 procent att de var nöjda eller mycket nöjda (5 eller 6 på en sexgradig skala), men nästan lika många – 29 procent – svarade att de var missnöjda eller mycket missnöjda (1 eller 2 på skalan). Vi anser att dessa synpunkter ska tas på allvar, men vi tvingas också konstatera att detta är ett område där alla önskemål aldrig kommer att kunna tillgodoses eftersom det handlar om den knappaste av alla resurser – tid. Icke desto mindre är det lämpligt att synpunkterna på besöksplaneringen följs upp.

Förnya partiet internt

Folkpartiets uppdrag är, enligt partistadgarnas högtidliga formulering, att ”samla personer med liberal samhällsåskådning till gemensamt arbete och uppträdande” samt att ”verka för val av personer med liberal åskådning till politiska förtroendeuppdrag”. En analys av valrörelsen 2014 bör därför också beröra hur pass väl Folkpartiet lyckades ta fram liberala kandidater från alla delar av samhället.

Det samlade betyget är blandat. Visserligen har exempelvis den nyvalda riksdagsgruppen en god åldersspridning och en god representation av utlandsfödda. Däremot behöver partiet som helhet fortsätta att prioritera ökad intern jämställdhet, förnying och mångfald bland partiets kandidater och förtroendevalda på olika nivåer.

Folkpartiet har ända sedan 1970-talet haft en rekommendation om varvade kandidatlistor för att åstadkomma jämn könsfördelning till riksdag, landsting och kommuner. Rekommendationen har successivt skärpts, och innebär numera att varvade listor ska vara huvudregel och att eventuella avsteg ska göras på ett sådant sätt att jämn könsfördelning som helhet uppnås. Sedan 2005 lägger också partistyrelsen fram ett särskilt jämställdhetsboksut för varje landsmöte, där det bland annat redovisas statistik över könsfördelningen på olika politiska uppdrag och partiuppdrag på olika nivåer.

När det gäller listorna till kommunfullmäktige och landsting ligger Folkpartiet i dag med god marginal inom definitionen på jämn könsfördelning, dvs. att minst 40 procent av personerna ska tillhöra det underrepresenterade könet. Valresultatet 2014 ändrar inte på detta: enligt Valmyndighetens statistik är 56 procent av Folkpartiets ledamöter i kommunfullmäktige män och 44 procent kvinnor, och motsvarande siffror för landstingsfullmäktige är exakt 50 procent män och

50 procent kvinnor. Som partiets jämställdhetsbokslut visar finns det dock fortfarande påtagliga brister när det gäller könsfördelningen till kommunala förtroendeuppdrag som kommunstyrelseplatser, kommunalrådsposter m.m., och traditionella könsnormer upprätthålls också när det gäller vilka som nomineras till ”hårda” och ”mjuka” nämnder.

En särskild utmaning är den interna jämställdheten vid nomineringar till riksdagen. Folkpartiet har i många år haft en jämn könsfördelning i sin riksdagsgrupp, men nomineringsprocesserna till 2014 års val resulterade i en riksdagsgrupp med 14 män och bara fem kvinnor. Personvalet ändrade inte på denna fördelning, eftersom en kvinna kryssade sig förbi en man i Uppsala läns valkrets samtidigt som en man kryssade sig förbi en kvinna i Västra Götalands läns norra valkrets. Sammantaget har riksdagsgruppen alltså en könsfördelning på 74 procent män och 26 procent kvinnor. Utan att på något sätt ifrågasätta dessa ledamöters starka personliga mandat måste vi ändå konstatera att den samlade bilden av en mansdominerad riksdagsgrupp är bekymmersam för ett parti som sätter jämställdhetsfrågorna så högt.

Vår slutsats är därför att Folkpartiet bör förnya de interna nomineringsprocesserna. Till att börja med föreslår vi att det i partistadgarna införs en särskild bestämmelse om gemensam nomineringsperiod till riksdagen. Makten över nomineringarna ska även fortsättningsvis ligga hos länsförbunden, men om länsförbundens nomineringar görs under en någorlunda samlad tidsperiod blir det lättare för partiets aktiva att få en bild av den samlade laguppställningen. Därmed skapas förutsättningar för en öppen diskussion om exempelvis könsfördelning men också om sakpolitisk bredd, förankring i olika delar av samhällslivet etc.

Vi föreslår också en översyn och skärpning av de rekommendationer om den interna jämställdheten som partistyrelsen förelägger landsmötet. Även om den långsiktiga trenden är en gradvis jämnare könsfördelning på politiska uppdrag går utvecklingen alldeles för långsamt. Partistyrelsen bör överväga om vissa delar av dessa rekommendationer, till exempel huvudprincipen om varvade listor, ska tas in i partistadgarna och därmed få full effekt på alla nivåer. Partiets samarbete med Liberala kvinnor är också av strategisk betydelse för att förbättra den interna jämställdheten.

Vi behöver få in nya perspektiv och ny kompetens, och rekryteringsvägarna till ledande uppdrag kan inte bara finnas i det interna partiarbetet. Det finns enorm och till stora delar outnyttjad potential i de liberala förmågor som verkar i andra samhällsfält, till exempel akademien, näringslivet och frivilligorganisationer. Fler liberaler som inte redan har sin huvudsakliga gärning inom politiken bör knytas till partiet, till exempel genom en breddad rekrytering till partistyrelsen.

Som ett led i detta bör valberedningar i länsförbund och kommunföreningar överväga att införa en frivillig rotationsprincip för nämnd- och styrelseuppdrag i landsting och kommuner. En sådan rotationsprincip kan se olika ut, men en utgångspunkt skulle förslagsvis kunna vara att en person normalt inte bör inneha ett och samma nämnd- eller styrelseuppdrag i mer än ett visst antal mandatperioder och att undantag från detta ska kunna motiveras särskilt. Detta är särskilt viktigt att diskutera efter en valförlust, när uppdragen att fördela blir färre. Att skapa rotation har flera vinster: nya personer kan ges möjlighet att visa sin förmåga i praktiskt politiskt arbete, mer erfarna politiker ges möjlighet att bredda sin kompetens genom att byta verksamhetsfält och det blir också mer naturligt att gå in i och ut ur politiken.

Vi behöver bli fler. På många håll är återväxten av nya medlemmar och aktiva god, men på andra håll är situationen allvarligare. Arbetet med att stärka organisationen

måste få större tyngd och medlemsvärvningen prioriteras. Det är angeläget att medlemsvärvningen integreras i extern kommunikation och att den som blir ny medlem också lotsas in i partiarbetet, ges möjlighet till utbildning och får möjlighet att anmäla intresse för uppdrag. Den rotationsprincip vi beskriver ovan underlättar för fler att gå in i och ut ur politiken.

Vi behöver också diskutera hur fler unga kandidater kan rekryteras till liberalt politiskt arbete, och här vill vi i synnerhet lyfta fram kommun- och landstingspolitiken. Endast 4,1 procent av de personer som valdes för Folkpartiet till kommunfullmäktige 2014 är yngre än 30 år, vilket är den näst lägsta siffran för alla riksdagspartier (Kristdemokraterna har marginellt lägre siffror). Nästan lika illa ställt är det i landstings- och regionfullmäktige, där 5,2 procent av folkpartisterna är yngre än 30 år. Detta placerar oss på en föga hedrande femteplats bland riksdagspartierna.

En vanlig förklaring till den låga andelen ungdomar är att så få unga väljer att engagera sig partipolitiskt. I mindre kommuner kan man inte bortse från detta, men sett till Sverige som helhet är det inte en godtagbar argumentation. Den förklarar inte varför just Folkpartiet skulle ha så mycket svårare än exempelvis Moderaterna, Socialdemokraterna eller Miljöpartiet att rekrytera yngre förmågor. Att Liberala Ungdomsförbundet värvat fler medlemmar under valrörelsen 2014 än motsvarande tid 2010 trots att Folkpartiet backade i opinionen visar att utvecklingen går att vända – om viljan finns.

Menar Folkpartiet allvar med att rekrytera fler yngre måste vi därför våga söka förklaringar också i egna tillkortakommanden. I klartext: vi behöver bli mycket bättre på att aktivt erbjuda ungdomar en plats i det politiska arbetet, rekrytera talanger och ge dem förutsättningar att skola in sig i politiken. Samarbetet med Liberala ungdomsförbundet (LUF) och Liberala studenter (LS) är förstås av största betydelse på de platser där LUF och LS finns, men ansvaret för att verka för fler unga i politiken kan inte bara vila på dessa organisationer utan måste också tas på allvar av moderpartiet.

En gemensam satsning från Folkpartiet, LUF och LS var att presentera unga kandidater och liberal politik för förstagångsväljare under kampanjtemat ”Unga Folkpartiet”. Detta arbetssätt var framgångsrikt, och vi anser att Folkpartiets, LUF:s och LS gemensamma profilering gentemot unga väljare bör fördjupas under denna mandatperiod och komma till praktiskt genomslag mycket tidigare inför nästa val.

Vi vill också lägga fram några andra rekommendationer kring det interna arbetet. Att så många valkretsar är orepresenterade i riksdagsgruppen måste leda till förändringar i riksdagsgruppens arbetssätt. De 19 riksdagsledamöterna behöver organisera sig så att de upprätthåller en löpande kontakt med liberala medlemmar och väljare i hela Sverige, inte bara sin egen hemmavalkrets. Särskilt viktigt är att skapa fasta strukturer för arbetet gentemot Norrland och övriga valkretsar som saknar riksdagsledamöter.

Partiet ställde upp kandidatlistor i samtliga landstingsvalkretsar och i 282 av 290 kommuner, vilket är samma antal som inför 2010 års val. De vita fläckarna på kommun-Sveriges karta inför valet var Ydre (Östergötlands län), Markaryd (Kronobergs län), Gullspång (Västra Götalands län), Storfors (Värmlands län), Strömsund (Jämtlands län), Sorsele (Västerbottens län) samt Haparanda och Övertorneå (Norrbottnens län). Att antalet kommuner utan Folkpartivaldesedel inte ökade kan visserligen ses som ett nöjaktigt resultat i det korta perspektivet, men det är viktigt att de kommuner som saknade kandidatlistor inte lämnas i sticket och att

fortsatta ansträngningar görs för att få fram kandidatlistor till 2018 års val. Det långsiktiga målet måste vara att partiet har kandidatlistor i samtliga kommuner.

Avslutningsvis konstaterar vi att partiet skulle behöva fler mätbara mål för sitt förnyelsearbete. Detta är särskilt viktigt under den långa mellanvalsperiod som nu ligger framför oss (om inte det osäkra läget i riksdagen leder till extraval). Partiet bör sätta upp operativa och påverkbara mål för den egna organisationen, till exempel när det gäller att öka antalet medlemmar, förbättra könsfördelningen på vissa uppdrag eller höja antalet unga eller utlandsfödda på vissa positioner. Det är viktigt att ett tydligt jämställdhets- och mångfaldsperspektiv genomsyrar organisationen och att detta också tar sig konkret uttryck i exempelvis prioriteringarna när det gäller utbildningar och kandidatstöd. Partistyrelsen bör få i uppdrag att ta fram åtgärder för detta och formulera mätbara mål.

Bilaga 1: Riksdagsvalet 2014

I tabellen anges Folkpartiets resultat i riksdagsvalet i de 29 riksdagsvalkretsarna. Med "plats" avses valkretsens placering i fallande sortering efter Folkpartiets valresultat.

Riksdagsvalkrets	Valresultat	Förändring	Plats	Mandat	Förändring
Blekinge län	3,9 %	- 1,5 %	20	0	0
Dalarnas län	3,4 %	- 1,5 %	25	0	0
Gotlands län	3,8 %	- 0,9 %	21	0	0
Gävleborgs län	3,7 %	- 1,6 %	22	0	- 1
Göteborgs kommun	7,2 %	- 1,2 %	2	1	0
Hallands län	5,7 %	- 2,1 %	7	1	0
Jämtlands län	2,8 %	- 1,0 %	29	0	0
Jönköpings län	3,6 %	- 2,0 %	23	1	0
Kalmar län	3,5 %	- 1,5 %	24	0	0
Kronobergs län	3,4 %	- 2,3 %	26	0	0
Malmö kommun	5,6 %	- 1,4 %	8	1	0
Norrbottens län	3,2 %	- 1,1 %	28	0	0
Skåne läns norra och östra	4,5 %	- 2,2 %	14	1	0
Skåne läns södra	7,0 %	- 1,6 %	4	1	0
Skåne läns västra	5,2 %	- 2,9 %	11	1	0
Stockholms kommun	7,9 %	- 0,7 %	1	3	0
Stockholms län	7,0 %	- 1,3 %	3	3	0
Södermanlands län	4,4 %	- 2,2 %	15	0	- 1
Uppsala län	6,2 %	- 1,7 %	6	1	0
Värmlands län	4,1 %	- 1,9 %	19	0	- 1
Västerbottens län	4,3 %	- 1,7 %	16	0	- 1
Västernorrlands län	3,4 %	- 1,8 %	27	0	0
Västmanlands län	5,3 %	- 2,3 %	10	1	0
Västra Götalands läns norra	5,3 %	- 2,5 %	9	1	0
Västra Götalands läns södra	4,9 %	- 2,4 %	13	0	0
Västra Götalands läns västra	6,9 %	- 2,1 %	5	1	0
Västra Götalands läns östra	4,2 %	- 1,9 %	18	0	- 1
Örebro län	4,3 %	- 2,0 %	17	1	0
Östergötlands län	5,1 %	- 1,7 %	12	1	0
HELA LANDET	5,42 %	- 1,64 %		19	- 5

Bilaga 2: Landstingsvalet 2014

I tabellen anges Folkpartiets resultat i valen till landstings- eller regionfullmäktige. Med "plats" avses landstingets placering i fallande sortering efter Folkpartiets valresultat. Hänsyn har tagits till omvalet i Västra Götaland 2011.

Landsting	Valresultat	Förändring	Plats	Mandat	Förändring
Blekinge län	5,3 %	- 0,5 %	9	2	- 1
Dalarnas län	4,3 %	- 0,4 %	16	3	- 1
Gävleborgs län	4,4 %	- 1,9 %	15	3	- 2
Hallands län	6,5 %	- 1,5 %	5	5	- 1
Jämtlands län	3,7 %	- 0,6 %	19	2	- 1
Jönköpings län	4,1 %	- 1,4 %	17	3	- 1
Kalmar län	4,5 %	- 0,5 %	12	3	0
Kronobergs län	3,8 %	- 1,9 %	18	2	- 1
Norrbottnens län	3,5 %	- 0,7 %	20	3	0
Skåne län	5,9 %	- 1,9 %	8	9	- 3
Stockholms län	8,2 %	- 1,1 %	1	13	- 2
Södermanlands län	4,6 %	- 2,8 %	11	3	- 2
Uppsala län	7,0 %	- 1,4 %	4	5	- 1
Värmlands län	4,5 %	- 1,5 %	13	4	- 1
Västerbottens län	8,2 %	- 0,9 %	2	6	- 1
Västernorrlands län	4,4 %	- 1,0 %	14	4	0
Västmanlands län	6,2 %	- 1,6 %	6	5	- 1
Västra Götalands län	7,1 %	- 1,0 %	3	11	- 1
Örebro län	5,2 %	- 1,4 %	10	4	- 1
Östergötlands län	6,1 %	- 0,1 %	7	6	0
HELA LANDET	6,3 %	- 1,2 %		96	- 21

Bilaga 3: Kommunalvalet 2014

I tabellen anges Folkpartiets resultat i valen till kommunfullmäktige. Med "plats" avses kommunens placering i fallande sortering efter Folkpartiets valresultat. Hänsyn har tagits till omvalet i Örebro 2011.

Kommun	Valresultat	Förändring	Plats	Mandat	Förändring
Ale	3,3 %	- 2,4 %	191	2	- 1
Alingsås	10,3 %	- 3,8 %	21	5	- 2
Alvesta	1,7 %	- 1,3 %	268	1	0
Aneby	4,1 %	- 3,5 %	165	1	- 2
Arboga	7,6 %	- 2,8 %	57	3	- 1
Arjeplog	9,3 %	- 1,5 %	35	2	- 2
Arvidsjaur	4,8 %	+ 1,5 %	143	1	0
Arvika	4,4 %	- 1,9 %	154	2	- 1
Askersund	3,2 %	- 3,0 %	196	1	- 1
Avesta	2,7 %	- 1,8 %	227	1	- 1
Bengtsfors	5,1 %	- 2,6 %	129	2	- 1
Berg	1,4 %	- 2,3 %	277	0	- 1
Bjurholm	6,5 %	- 1,9 %	86	2	- 1
Bjuv	3,0 %	- 1,0 %	209	1	0
Boden	2,6 %	+ 0,2 %	232	1	0
Bollebygd	2,8 %	- 1,2 %	216	1	0
Bollnäs	3,8 %	- 6,5 %	175	2	- 3
Borgholm	1,9 %	- 1,5 %	265	0	- 1
Borlänge	3,9 %	- 0,5 %	169	2	0
Borås	6,3 %	- 1,8 %	89	5	- 1
Botkyrka	4,8 %	- 0,7 %	144	2	- 1
Boxholm	5,2 %	+ 2,2 %	125	2	+ 1
Bromölla	3,1 %	- 2,9 %	201	1	- 1
Bräcke	2,1 %	- 1,7 %	256	1	- 1
Burlöv	5,6 %	- 2,0 %	113	2	- 1
Båstad	6,8 %	- 0,5 %	76	3	0
Dals-Ed	2,2 %	- 0,5 %	248	1	0
Danderyd	17,0 %	+ 0,2 %	4	8	0
Degerfors	2,0 %	- 0,2 %	259	0	- 1
Dorotea	16,4 %	+ 4,5 %	5	4	0
Eda	2,3 %	+ 0,2 %	244	1	0
Ekerö	7,9 %	- 2,3 %	53	3	- 1
Eksjö	3,0 %	- 1,6 %	205	1	- 1
Emmaboda	2,0 %	- 0,6 %	262	1	0
Enköping	3,8 %	- 0,6 %	172	2	0
Eskilstuna	5,1 %	- 2,1 %	130	4	- 2
Eslöv	5,7 %	- 1,8 %	105	3	- 1
Essunga	3,4 %	- 0,3 %	187	1	0
Fagersta	2,4 %	+ 0,2 %	237	1	0
Falkenberg	4,9 %	- 0,8 %	139	2	- 1
Falköping	3,3 %	- 1,3 %	190	2	0
Falun	5,2 %	+ 0,9 %	126	4	+ 2
Filipstad	3,1 %	- 2,0 %	199	1	- 1
Finspång	5,4 %	- 0,9 %	122	2	- 1
Flen	4,2 %	+ 0,2 %	161	2	0
Forshaga	2,7 %	- 1,4 %	226	1	- 1
Färgelanda	5,3 %	- 0,4 %	124	2	0
Gagnef	2,2 %	- 0,8 %	249	1	0
Gislaved	3,7 %	- 0,8 %	178	2	0
Gnesta	2,8 %	- 3,0 %	221	1	- 1
Gnosjö	3,1 %	- 1,9 %	200	1	- 1
Gotland	4,9 %	+ 0,3 %	137	4	0
Grums	2,1 %	- 0,3 %	253	0	- 1
Grästorp	5,7 %	- 3,5 %	108	2	- 1
Gullspång	0,3 %	- 7,2 %	288	0	- 3

Gällivare	1,1 %	- 0,2 %	281	0	0
Gävle	7,5 %	- 0,4 %	58	5	0
Göteborg	8,1 %	- 0,3 %	48	7	0
Götene	5,0 %	- 1,3 %	135	2	- 1
Habo	6,9 %	+ 0,8 %	72	2	0
Hagfors	6,5 %	- 2,1 %	85	2	- 1
Hallsberg	3,7 %	- 1,3 %	176	2	0
Hallstahammar	7,2 %	- 2,3 %	66	3	- 1
Halmstad	5,1 %	- 1,8 %	128	4	- 1
Hammarö	5,9 %	- 1,6 %	101	2	0
Haninge	6,7 %	- 1,2 %	81	4	0
Haparanda	0,5 %	+ 0,3 %	285	0	0
Heby	2,7 %	- 1,5 %	229	1	- 1
Hedemora	2,6 %	+ 0,3 %	230	1	0
Helsingborg	5,2 %	- 2,3 %	127	4	- 1
Herrljunga	10,6 %	+ 0,7 %	19	3	- 1
Hjo	6,1 %	- 5,3 %	94	2	- 2
Hofors	6,1 %	+ 0,0 %	92	2	0
Huddinge	6,1 %	- 1,6 %	93	4	- 1
Hudiksvall	2,4 %	- 1,6 %	242	1	- 1
Hultsfred	2,9 %	- 0,4 %	215	1	0
Hylte	6,4 %	- 0,7 %	88	2	- 1
Håbo	3,9 %	- 5,3 %	167	2	- 2
Hällefors	2,0 %	+ 1,6 %	263	0	0
Härjedalen	2,1 %	- 2,0 %	255	1	- 1
Härnösand	3,5 %	- 1,4 %	183	2	0
Härryda	8,0 %	- 3,6 %	49	5	- 1
Hässleholm	5,5 %	+ 0,2 %	117	3	0
Höganäs	7,2 %	- 2,3 %	63	3	- 1
Högsby	1,3 %	- 0,3 %	278	0	0
Hörby	6,0 %	+ 1,6 %	99	3	+ 1
Höör	7,2 %	+ 0,9 %	64	3	0
Jokkmokk	7,2 %	- 0,2 %	65	2	0
Järfälla	6,9 %	- 2,5 %	74	4	- 1
Jönköping	4,6 %	- 1,4 %	148	4	- 1
Kalix	4,6 %	+ 1,3 %	149	2	+ 1
Kalmar	6,0 %	+ 0,3 %	100	4	0
Karlsborg	8,1 %	- 1,4 %	47	2	- 1
Karlshamn	3,3 %	- 1,9 %	188	1	- 2
Karlskoga	4,6 %	- 0,7 %	147	2	0
Karlskrona	5,7 %	- 1,6 %	106	4	- 2
Karlstad	5,5 %	- 2,1 %	116	4	0
Katrineholm	8,5 %	- 4,8 %	41	4	- 2
Kil	2,5 %	- 2,1 %	234	1	- 1
Kinda	5,6 %	- 1,0 %	111	2	0
Kiruna	1,2 %	- 0,5 %	279	0	- 1
Klippan	3,5 %	- 1,0 %	184	1	- 1
Knivsta	3,6 %	- 6,1 %	181	1	- 2
Kramfors	2,4 %	- 1,2 %	241	1	0
Kristianstad	14,1 %	+ 1,5 %	9	10	0
Kristinehamn	9,3 %	+ 3,4 %	34	4	+ 2
Krokom	1,4 %	- 1,3 %	276	0	- 1
Kumla	10,1 %	+ 3,3 %	23	5	+ 2
Kungsbacka	9,6 %	- 2,0 %	27	6	- 1
Kungsör	8,7 %	- 9,0 %	39	3	- 4
Kungälv	8,0 %	- 2,1 %	52	5	- 1
Kävlinge	9,3 %	- 1,5 %	32	5	0
Köping	4,9 %	- 0,4 %	138	2	- 1
Laholm	3,5 %	- 2,3 %	185	1	- 1
Landskrona	25,7 %	- 4,2 %	2	14	- 1
Laxå	3,7 %	- 3,1 %	177	1	- 1
Lekeberg	2,9 %	- 0,7 %	212	1	0

Leksand	2,8 %	- 2,1 %	222	1	- 1
Lerum	9,3 %	- 1,2 %	33	5	- 1
Lessebo	1,6 %	- 1,7 %	271	0	- 1
Lidingö	9,4 %	- 1,4 %	31	4	- 2
Lidköping	6,8 %	+ 0,6 %	79	4	+ 1
Lilla Edet	3,8 %	- 1,9 %	173	1	- 1
Lindesberg	2,7 %	- 1,5 %	228	1	- 1
Linköping	7,3 %	- 1,3 %	62	6	- 1
Ljungby	3,3 %	- 1,6 %	189	2	0
Ljusdal	6,6 %	- 1,6 %	82	3	0
Ljusnarsberg	3,3 %	+ 2,4 %	193	1	+ 1
Lomma	10,1 %	- 1,5 %	24	5	0
Ludvika	2,9 %	- 1,3 %	213	1	- 1
Luleå	4,4 %	- 0,8 %	157	3	0
Lund	10,6 %	- 2,8 %	18	7	- 3
Lycksele	8,8 %	+ 0,0 %	37	3	- 1
Lysekil	8,7 %	- 14,8 %	38	3	- 7
Malmö	5,4 %	- 1,0 %	118	3	- 1
Malung-Sälén	6,8 %	- 0,2 %	77	3	0
Malå	14,0 %	+ 4,6 %	11	4	+ 1
Mariestad	4,4 %	- 1,0 %	158	2	- 1
Mark	4,8 %	- 1,3 %	140	2	- 2
Markaryd	0,3 %	- 0,8 %	287	0	0
Mellerud	3,6 %	- 2,2 %	182	1	- 1
Mjölby	7,5 %	- 1,0 %	59	3	- 1
Mora	2,2 %	- 1,2 %	251	1	0
Motala	6,5 %	- 0,8 %	87	4	0
Mullsjö	3,8 %	- 0,5 %	171	1	- 1
Munkedal	3,0 %	- 0,9 %	206	1	0
Munkfors	11,6 %	- 3,5 %	13	3	- 2
Mölnådal	10,1 %	- 2,1 %	25	6	- 2
Mönsterås	1,5 %	- 0,7 %	274	1	0
Mörbylånga	2,8 %	- 2,5 %	219	1	- 2
Nacka	8,4 %	- 2,9 %	43	5	- 2
Nora	2,8 %	- 4,1 %	217	1	- 2
Norberg	3,1 %	- 9,3 %	204	1	- 3
Nordanstig	7,0 %	- 6,1 %	67	2	- 2
Nordmaling	9,7 %	+ 0,8 %	26	3	0
Norrköping	6,6 %	+ 0,5 %	83	6	0
Norrälje	6,1 %	- 1,8 %	97	3	- 2
Norsjö	7,4 %	- 5,7 %	61	2	- 2
Nybro	2,4 %	- 0,4 %	238	1	0
Nykvarn	4,3 %	- 2,6 %	159	1	- 1
Nyköping	4,8 %	- 2,2 %	141	3	- 1
Nynäshamn	7,0 %	+ 0,7 %	68	3	0
Nässjö	3,2 %	- 4,0 %	194	1	- 3
Ockelbo	5,0 %	+ 2,0 %	133	2	+ 1
Olofström	1,6 %	- 2,6 %	272	1	- 1
Orsa	2,5 %	- 0,8 %	235	1	0
Orust	11,8 %	+ 0,7 %	12	5	0
Osby	2,8 %	- 0,6 %	223	1	0
Oskarshamn	11,5 %	+ 4,9 %	14	6	+ 3
Ovanåker	2,2 %	- 1,1 %	250	1	0
Oxelösund	4,0 %	- 2,6 %	166	1	- 1
Pajala	2,9 %	+ 1,1 %	214	1	+ 1
Partille	9,4 %	- 1,3 %	30	5	- 1
Perstorp	1,9 %	- 1,8 %	264	0	- 1
Piteå	3,9 %	- 1,0 %	170	2	0
Ragunda	0,8 %	+ 0,4 %	284	0	0
Robertsfors	2,6 %	- 2,3 %	231	1	- 1
Ronneby	5,0 %	- 0,7 %	132	2	- 1
Rättvik	2,3 %	- 2,6 %	243	1	- 1

Sala	3,0 %	- 1,5 %	207	1	- 1
Salem	6,1 %	- 1,7 %	96	2	- 1
Sandviken	5,0 %	- 0,3 %	134	2	- 1
Sigtuna	5,6 %	- 0,5 %	114	3	0
Simrishamn	4,1 %	- 1,1 %	163	2	0
Sjöbo	2,6 %	- 0,7 %	233	1	- 1
Skara	3,2 %	- 2,0 %	195	2	0
Skellefteå	7,7 %	- 4,2 %	55	5	- 3
Skinnskatteberg	29,9 %	- 0,8 %	1	10	0
Skurup	5,4 %	- 4,8 %	120	2	- 2
Skövde	7,0 %	- 2,7 %	70	5	- 1
Smedjebacken	2,1 %	- 1,4 %	257	1	0
Sollefteå	2,4 %	- 1,8 %	239	1	- 1
Sollentuna	9,2 %	- 2,1 %	36	6	- 1
Solna	9,4 %	- 0,9 %	29	6	0
Sorsele	0,3 %	- 0,1 %	289	0	0
Sotenäs	8,4 %	- 2,2 %	44	3	0
Staffanstorp	7,4 %	+ 0,6 %	60	3	0
Stenungsund	8,0 %	- 3,3 %	51	3	- 2
Stockholm	8,3 %	- 1,7 %	45	9	- 1
Storfors	1,1 %	+ 0,0 %	280	0	0
Storuman	5,7 %	- 2,4 %	107	2	- 2
Strängnäs	4,4 %	- 2,9 %	155	2	- 2
Strömstad	14,1 %	+ 3,9 %	10	6	+ 2
Strömsund	0,5 %	- 1,2 %	286	0	0
Sundbyberg	6,7 %	- 2,5 %	80	4	0
Sundsvall	7,0 %	- 2,1 %	69	5	- 2
Sunne	4,7 %	- 0,3 %	145	2	0
Surahammar	4,1 %	- 3,2 %	162	2	- 1
Svalöv	5,4 %	- 1,9 %	121	2	- 1
Svedala	5,6 %	- 1,1 %	112	3	0
Svenljunga	4,4 %	- 1,3 %	156	2	0
Säffle	2,1 %	- 0,7 %	258	1	0
Säter	5,6 %	- 1,0 %	109	2	0
Sävsjö	1,7 %	- 1,7 %	269	0	- 2
Söderhamn	3,2 %	- 0,7 %	197	2	0
Söderköping	5,4 %	- 1,0 %	123	2	- 1
Södertälje	5,8 %	- 0,5 %	104	4	0
Sölvesborg	2,1 %	- 1,1 %	254	1	- 1
Tanum	11,5 %	- 1,0 %	15	5	0
Tibro	14,8 %	- 5,5 %	6	5	- 2
Tidaholm	6,2 %	- 0,2 %	91	3	0
Tierp	2,8 %	- 1,0 %	224	1	- 1
Timrå	6,1 %	- 1,0 %	95	3	0
Tingsryd	1,6 %	- 1,0 %	273	0	- 1
Tjörn	14,5 %	- 0,6 %	7	6	0
Tomelilla	3,0 %	- 1,2 %	211	1	- 1
Torsby	2,4 %	- 0,2 %	240	1	0
Torsås	5,6 %	+ 2,0 %	110	2	+ 1
Tranemo	2,8 %	- 2,1 %	220	1	- 1
Tranås	5,0 %	- 1,8 %	136	2	- 1
Trelleborg	3,3 %	- 0,9 %	192	2	0
Trollhättan	6,9 %	- 0,7 %	75	4	- 1
Trosa	4,5 %	- 2,7 %	151	2	- 1
Tyresö	7,7 %	- 1,9 %	56	4	- 1
Täby	25,3 %	- 3,4 %	3	16	- 2
Törebooda	2,7 %	- 1,1 %	225	1	0
Uddevalla	5,6 %	- 0,9 %	115	4	0
Ulricehamn	4,6 %	- 2,6 %	150	2	- 2
Umeå	6,1 %	- 2,2 %	98	4	- 1
Upplands-Bro	10,8 %	+ 0,5 %	71	4	0
Upplands Väsby	7,0 %	- 4,1 %	17	4	- 2

Uppsala	8,2 %	- 1,6 %	46	7	- 1
Uppvidinge	1,8 %	- 0,8 %	267	0	- 1
Vadstena	3,1 %	- 4,5 %	202	1	- 2
Vaggeryd	5,9 %	+ 0,1 %	102	2	0
Valdemarsvik	2,2 %	- 1,2 %	246	1	0
Vallentuna	10,2 %	- 0,2 %	22	4	0
Vansbro	2,2 %	+ 0,0 %	247	1	0
Vara	3,5 %	- 4,2 %	186	2	- 2
Varberg	5,0 %	- 1,4 %	131	4	0
Vaxholm	8,0 %	- 3,8 %	50	3	- 1
Vellinge	14,2 %	- 0,7 %	8	7	- 1
Vetlanda	4,7 %	- 1,7 %	146	2	- 1
Vilhelmina	2,0 %	- 3,0 %	260	0	- 2
Vimmerby	1,6 %	- 0,6 %	270	1	0
Vindeln	3,8 %	- 1,0 %	174	1	- 1
Vingåker	2,8 %	- 0,8 %	218	1	0
Vårgårda	6,2 %	- 3,7 %	90	3	- 1
Vänersborg	5,9 %	- 3,9 %	103	3	- 2
Vännäs	3,7 %	- 2,2 %	179	1	- 1
Värmdö	8,5 %	+ 0,4 %	42	5	+ 1
Värnamo	2,5 %	- 1,3 %	236	1	- 1
Västervik	4,5 %	+ 1,0 %	153	3	+ 1
Västerås	8,6 %	- 2,4 %	40	5	- 2
Växjö	3,7 %	- 2,4 %	180	2	- 2
Ydre	1,1 %	+ 0,0 %	282	0	0
Ystad	4,8 %	- 0,8 %	142	2	- 1
Åmål	7,8 %	+ 2,2 %	54	3	+ 1
Ånge	0,9 %	- 1,0 %	283	0	0
Åre	3,1 %	- 3,4 %	203	1	- 2
Årjäng	11,0 %	- 1,4 %	16	4	- 1
Åsele	4,3 %	- 3,3 %	160	1	- 1
Åstorp	4,5 %	- 1,0 %	152	1	- 1
Åtvidaberg	2,3 %	- 0,2 %	245	1	0
Älmhult	3,0 %	- 0,4 %	210	1	0
Älvdalen	1,8 %	- 2,4 %	266	0	- 1
Älvkarleby	2,0 %	- 2,6 %	261	0	- 1
Älvsbyn	6,9 %	- 2,8 %	73	2	- 1
Ängelholm	4,1 %	- 0,4 %	164	2	0
Öckerö	10,4 %	- 4,9 %	20	4	- 3
Ödeshög	1,5 %	- 0,7 %	275	0	- 1
Örebro	6,5 %	- 2,5 %	84	4	- 1
Örkelljunga	5,4 %	- 4,4 %	119	2	- 2
Örnsköldsvik	3,2 %	+ 0,0 %	198	2	0
Östersund	6,8 %	+ 1,7 %	78	4	0
Österåker	9,4 %	- 2,7 %	28	5	- 2
Östhammar	3,0 %	- 1,3 %	208	1	- 1
Östra Göinge	3,9 %	- 4,8 %	168	1	- 2
Överkalix	2,2 %	- 0,5 %	252	0	- 1
Övertorneå	0,2 %	- 1,1 %	290	0	0
HELA LANDET	6,6 %	- 1,4 %		710	- 204

Bilaga 4: SKL:s och SCB:s kommungruppsindelning

Kommungrupp 1: Storstäder (3 kommuner)

Kommuner med en folkmängd som överstiger 200 000 invånare, dvs. Stockholm, Göteborg och Malmö.

Eftersom indelningen gjordes 2011 ingår inte Uppsala i kategorin storstäder. Detta gör i sin tur att kommunerna med stor dagpendling till Uppsala inte ligger i kategori 2, utan i kategori 4.

Kommungrupp 2: Förortskommuner till storstäder (38 kommuner)

Kommuner där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun. Det vanligaste utpendlingsmålet ska vara någon av de tre storstäderna.

Kommuner i gruppen: Ale, Bollebygd, Botkyrka, Burlöv, Danderyd, Ekerö, Haninge, Huddinge, Håbo, Härryda, Järfälla, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lidingö, Lilla Edet, Lomma, Mölndal, Nacka, Nynäshamn, Partille, Salem, Skurup, Sollentuna, Solna, Staffanstorps, Sundbyberg, Svedala, Tyresö, Täby, Upplands-Bro, Upplands Väsby, Vallentuna, Vaxholm, Vellinge, Värmdö, Öckerö och Österåker.

Kommungrupp 3: Större städer (31 kommuner)

Kommuner med 50 000–200 000 invånare samt en tätortsgrad överstigande 70 procent.

Kommuner i gruppen: Borås, Eskilstuna, Falun, Gävle, Halmstad, Helsingborg, Hässleholm, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Luleå, Lund, Norrköping, Nyköping, Skellefteå, Skövde, Sundsvall, Södertälje, Trollhättan, Uddevalla, Umeå, Uppsala, Varberg, Västerås, Växjö, Örebro, Örensköldsvik och Östersund.

Kommungrupp 4: Förortskommuner till större städer (22 kommuner)

Kommuner där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i en annan kommun. Det vanligaste utpendlingsmålet ska vara någon av kommunerna i grupp 3.

Kommuner i gruppen: Bjuv, Eslöv, Forshaga, Gnesta, Grästorps, Habo, Hammarö, Hörby, Höör, Kil, Knivsta, Kumla, Kävlinge, Lekeberg, Mörbylånga, Nykvarn, Sjöbo, Söderköping, Timrå, Trosa, Åstorp och Älvkarleby.

Kommungrupp 5: Pendlingskommuner (51 kommuner)

Kommuner där mer än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till en annan kommun. I denna grupp återfinns de pendlingskommuner som inte ingår i grupp 2 eller grupp 4. Det handlar alltså dels om kommuner där mellan 40 och 50 procent av nattbefolkningen pendlar till en kommun med mer än 50 000 invånare, dels om kommuner där minst 40 procent pendlar till en kommun som har färre än 50 000 invånare.

Kommuner i gruppen: Alingsås, Alvesta, Aneby, Bjurholm, Boxholm, Bromölla, Degerfors, Essunga, Färgelanda, Gagnef, Hallsberg, Hallstahammar, Heby, Hjo, Höganäs, Högsby, Klippan, Krokoms, Kungsör, Lessebo, Mullsjö, Munkedal, Nora, Norberg, Ockelbo, Orsa, Orust, Osby, Sigtuna, Skinnskatteberg, Smedjebacken, Stenungsund, Storfors, Strängnäs, Surahammar, Svalöv, Säter, Tibro, Tjörn, Tomelilla, Trelleborg, Vadstena, Vingåker, Vårgårda, Vänersborg, Vännäs, Ydre, Åtvidaberg, Ängelholm, Ödeshög och Östra Göinge.

Kommungrupp 6: Turism- och besöksnäringkommuner (20 kommuner)

Kommuner där antalet gästnätter på hotell, vandrarhem och campingar överstiger 21 per invånare eller där antalet fritidshus överstiger 0,20 per invånare.

Kommuner i gruppen: Arjeplog, Berg, Borgholm, Båstad, Dorotea, Gotland, Härjedalen, Jokkmokk, Lysekil, Malung-Sälen, Norrtälje, Rättvik, Sotenäs, Storuman, Strömstad, Tanum, Valdemarsvik, Åre, Älvdalen och Östhammar.

Kommungrupp 7: Varuproducerande kommuner (54 kommuner)

Kommun där 34 procent eller mer av nattbefolkningen mellan 16 och 64 år är sysselsatt inom tillverkning och utvinning, energi och miljö samt byggverksamhet.

Kommuner i gruppen: Arboga, Arvika, Askersund, Avesta, Bengtsfors, Emmaboda, Fagersta, Filipstad, Finspång, Gislaved, Gnosjö, Grums, Gullspång, Gällivare, Götene, Hagfors, Herrljunga, Hofors, Hultsfred, Hylte, Karlskoga, Köping, Laxå, Lindesberg, Ljungby, Ljusnarsberg, Ludvika, Malå, Markaryd, Munkfors, Münsterås, Norsjö, Nybro, Olofström, Oskarshamn, Ovanåker, Oxelösund, Perstorp, Sandviken, Sävsjö, Tidaholm, Tierp, Tingsryd, Torsås, Tranemo, Tranås, Töreboda, Uppvidinge, Vaggeryd, Vara, Vetlanda, Vimmerby, Värnamo och Örskelljunga.

Kommungrupp 8: Glesbygdskommuner (20 kommuner)

Kommun med en tätortsgrad understigande 70 procent och mindre än åtta invånare per kvadratkilometer.

Kommuner i gruppen: Bräcke, Dals-Ed, Ljusdal, Nordanstig, Nordmaling, Pajala, Ragunda, Robertsfors, Sollefteå, Sorsele, Strömsund, Torsby, Vansbro, Vilhelmina, Vindeln, Ånge, Årjäng, Åsele, Överkalix och Övertorneå.

Kommungrupp 9: Kommuner i tätbefolkad region (35 kommuner)

Kommun med mer än 300 000 personer inom en radie på 112,5 kilometer. Det handlar alltså om kommuner som inte går att placera in i någon av grupperna 1–8 och som ligger i en relativt tätbefolkad region.

Kommuner i gruppen: Borlänge, Eksjö, Enköping, Falkenberg, Falköping, Flen, Hedemora, Hällefors, Karlsborg, Karlshamn, Katrineholm, Kinda, Kristinehamn, Laholm, Landskrona, Leksand, Lidköping, Mariestad, Mark, Mellerud, Mjölby, Motala, Nässjö, Ronneby, Sala, Simrishamn, Skara, Svenljunga, Säfte, Sölvesborg, Ulricehamn, Västervik, Ystad, Åmål och Älmhult.

Kommungrupp 10: Kommuner i glesbefolkad region (16 kommuner)

Kommun med mindre än 300 000 personer inom en radie på 112,5 kilometer. Precis som med grupp 9 handlar det om kommuner som inte går att placera in i någon av grupperna 1–8. Skillnaden är att dessa kommuner ligger i relativt glesbefolkade delar av Sverige.

Kommuner i gruppen: Arvidsjaur, Boden, Bollnäs, Eda, Haparanda, Hudiksvall, Härnösand, Kalix, Kiruna, Kramfors, Lycksele, Mora, Piteå, Sunne, Söderhamn och Älvsbyn.